

INFORMATIK C-10

Flexibel representation genom röstdelegering
- en fallstudie av praktisk användning

Karin Ottesen

2003-06-06

Flexibel representation genom röstdelegering

- en fallstudie av praktisk användning

Karin Ottesen (famottesen@ebrevet.nu)

2003-06-06

Examensarbete C, 10p
Institutionen för Informationsteknologi och Medier
Avdelningen för Informatik och Statistik
Mitthögskolan, Sundsvall

Handledare: Ulrika Danielsson

Examinator: Viveca Asproth

ABSTRAKT

Allt fler demokratiträvanden tar IT-verktyg och Internet till hjälp i sin verksamhet. En ny och unik funktion i ett av dessa IT-verktyg är flexibel representation genom röstdelegering. Denna funktion för röstdelegering till s.k. Rådgivare finns i ett konferenssystem, NetConference Plus utvecklat av företaget Vivarto AB, och föreningen Demoex i Vallentuna är först med att pröva funktionen i praktiken. I detta arbete undersöks hur föreningen använder röstdelegeringsfunktionen i sitt interna beslutsfattande vilket äger rum på föreningens webbsida. Vidare undersöks hur föreningens medlemmar värderar dess olika delfunktioner, om funktionen fyller sitt syfte samt vilka förbättringsåtgärder som bör vidtas. För att besvara dessa frågor har en enkätundersökning utförts riktad till föreningens samtliga medlemmar, vidare har de personer som är eller har varit Rådgivare intervjuats och röststatistik har tillvaratagits från systemet. Det insamlade materialet visade att de medlemmar som deltagit i undersökningen genomgående är positiva till röstdelegeringsfunktionen och dess olika delfunktioner, användningen av funktionen är dock i dagsläget begränsad. En sammantagen värdering utifrån materialet tyder på att funktionen troligen fyller sitt syfte, vilket är att minska pressen på medlemmarna och minska risken för alltför lågt röstantal i enskilda omröstningar. Åtgärder i form av ökad information och eliminering av praktiska och strategiska problem bör vidtas för att underlätta och säkra den framtida användningen.

NYCKELORD: Flexibel representation, röstdelegering, rådgivare, representationsmodell, blanddemokrati

Flexible representation by use of delegated voting

- a case study of practical use

Karin Ottesen (famottesen@ebrevet.nu)

2003-06-06

Degree project in Informatics
Department of Information Technology and Media
Mid Sweden University, Sundsvall

Supervisor: Ulrika Danielsson

Examiner: Viveca Asproth

ABSTRACT

A new and unique function in one of the information technology tools that nowadays are in use to strengthen democracy is flexible representation by delegated voting. This function is to find in NetConference Plus, a conference system developed by Vivarto AB. A political organization, Demoex in Vallentuna, is the first organization to use the function for delegated voting. The purpose of this essay is to investigate this use of the function, how the members of the organization values the function and its included parts, whether the function serves its purpose and to suggest measures that ought to be taken to improve the function. In order to find the answers to these questions a web survey has been carried out, interviews have been done and voting statistics have been collected from the system. The conclusions that can be drawn from the body of information are that the members of the organization are generally positive to the function and its included parts, but at present the use degree is relatively low. The results also indicates that the function probably serves its purpose, which is to decrease the press laid upon the participants and increase the number of given votes in every certain voting. Measures that ought to be taken to facilitate further use of the function are extended information and elimination of technical and strategic problems.

KEYWORDS: Flexible representation, delegated voting, adviser, representation model, mixed democracy

1. INLEDNING.....	1
1.1 PROBLEMBAKGRUND	1
1.2 PROBLEMFÖRMULERING.....	1
1.3 SYFTE.....	2
1.4 AVGRÄNSNING	2
1.5 MÅLGRUPP	2
1.6 DISPOSITION.....	2
2. METOD	3
2.1 VAL AV METODER	3
2.2 ENKÄTUNDERSÖKNINGEN	3
2.3 INTERVJUERNA.....	4
2.4 TILLVARATAGANDET AV RÖSTSTATISTIK UR SYSTEMET.....	5
2.5 VALIDITET, RELIABILITET OCH GENERALISERING.....	6
3. TEORI.....	8
3.1 DEMOKRATI OCH E-DEMOKRATI.....	8
3.2 DEMOEX OCH RÅDGIVARSYSTEMET.....	10
4. EMPIRI.....	12
4.1 DELFUNKTIONER I RÅDGIVARSYSTEMET.....	12
4.1.1 Att vara Rådgivare.....	12
4.1.2 Att ha Rådgivare.....	14
4.1.3 Att ha flera Rådgivare samtidigt.....	16
4.1.4 Att byta Rådgivare.....	17
4.1.5 Att se presentation av Rådgivaren och hur Rådgivaren har röstat tidigare.....	17
4.1.6 Att se hur en Rådgivare man har valt väljer att rösta	19
4.1.7 Att följa debatten och rösta medan man har Rådgivare	20
4.2 HELA RÅDGIVARFUNKTIONEN	21
4.2.1 Medlemmarnas förståelse av Rådgivarfunktionen.....	21
4.2.2 Vill medlemmarna ha Rådgivarsystemet?	22
4.3 RÅDGIVARFUNKTIONENS SYFTESUPPFYLLANDE.....	23
4.4 HUR RÅDGIVARFUNKTIONEN KAN FÖRBÄTTRAS	25
4.4.1 Förbättringsförslag	25
4.4.2 Allmänna kommentarer	27
5 ANALYS OCH DISKUSSION.....	28
5.1 BORTFALLSANALYS	28
5.2 RÅDGIVARFUNKTIONEN	28
5.2.1 Hur används, värderas och fungerar Rådgivarfunktionen delfunktioner?	28
5.2.2 Hur värderas Rådgivarfunktionen som helhet?.....	31
5.2.3 Fyller Rådgivarfunktionen sitt syfte?.....	32
5.2.4 Hur kan Rådgivarfunktionen förbättras?	35
5.3 DEMOEX OCH FLEXIBEL RÖSTDELEGERING I FÖRHÅLLANDE TILL DEMOKRATITEORIN	36
6 SLUTDISKUSSION.....	39
6.1 METODDISKUSSION	39
6.2 SLUTSATSER.....	40
6.3 FÖRSLAG TILL FORTSATT FORSKNING.....	41
7 SAMMANFATTNING	42
8. REFERENSER.....	43
BILAGOR.....	44
BILAGA A ENKÄTEN	45
BILAGA B FÖRHANDSINFORMATION OM ENKÄTEN	50
BILAGA C INBJUDAN TILL ENKÄTEN	51
BILAGA D PÅMINNELSE OM ENKÄTEN	52

BILAGA E INTERVJUFRÅGORNA	53
BILAGA F ENKÄTRESULTATEN.....	54
BILAGA G RÖSTSTATISTIK.....	63

1. Inledning

I detta inledande kapitel kan läsaren ta del av problembakgrunden, det formulerade problemet samt uppsatsens syfte. Vidare redogörs för vilka avgränsningar som gjorts samt till vilken målgrupp uppsatsen vänder sig. Slutligen återfinns här en disposition av uppsatsens innehåll.

1.1 Problembakgrund

Parallellt med att den representativa demokratin under senare årtionden försvagats till följd av sjunkande valdeltagande, lägre grad av engagemang i etablerade politiska partier och ökade klyftor mellan politiker och väljare har den framväxande informationstekniken använts för att öka medborgarnas möjligheter till aktivt deltagande. Samtidigt upplever människor idag tidsbrist och informationsmättnad som ökande problem. Detta innebär att många inte anser sig ha utrymme för kontinuerligt engagemang i samhällsfrågor. För att lösa detta problem har företaget Vivarto¹ i sitt konferenssystem NetConference Plus byggt in en helt unik funktion för flexibel representation genom röstdelegering. Syftet är att skapa en situation där människor kan välja att delta i bedömningar och beslutsfattande i mån av tid, ork och intresse utan att detta leder till problem med, ur demokratisk synpunkt, oacceptabelt lågt antal röster i enskilda omröstningar. Funktionen, som funnits med i konferenssystemet sedan 2001, innebär att en deltagare kan överlåta sin röst till en Rådgivare som sedan lägger en extra röst för denna deltagare i alla frågor, såvida inte deltagaren röstar själv, då tar deltagarens röst företräde. Det finns möjlighet att ha olika Rådgivare i olika frågor. Vem som helst kan anmäla sig som Rådgivare i en fråga. Röstning innefattar här även de bedömningar av diskussionsinlägg och förslag som i NetConference Plus sker kontinuerligt. Detta konferenssystem används bl.a. av Demoex², en politisk förening i Vallentuna, vars medlemmar genom diskussioner och omröstningar över Internet beslutar hur deras representant i kommunfullmäktige ska rösta och agera i olika frågor. Demoex är för övrigt först med att prova röstdelegeringsfunktionen, ingen utvärdering har ännu gjorts av utfallet.

1.2 Problemformulering

Ännu vet man inte hur flexibel representation genom röstdelegering fungerar i praktiken eftersom den endast har använts i ett fall hittills och ingen utvärdering av denna användning har gjorts. De frågeställningar som har utgjort grund för nedanstående rapport är följande:

- ✓ Hur används, värderas och fungerar Rådgivarfunktionens olika delfunktioner vid användningen hos föreningen Demoex i Vallentuna?
- ✓ Hur värderas Rådgivarfunktionen som helhet av föreningens medlemmar?
- ✓ Fyller Rådgivarfunktionen sitt syfte?
Kriterium 1 - Medlemmarna upplever det som ett stöd att möjligheten att anlita Rådgivare finns.
Kriterium 2 - Rådgivarfunktionen minskar risken för alltför lågt röstdeltagande.
- ✓ Hur kan Rådgivarfunktionen förbättras?

¹ Vivartos webbsida: <http://www.vivarto.com>

² Demoex webbsida: <http://www.demoex.net>

1.3 Syfte

Detta arbete syftar till att undersöka hur flexibel representation genom röstdelegering används hos den politiska föreningen Demoex i Vallentuna, om funktionen fyller sitt syfte samt hur funktionen kan förbättras.

1.4 Avgränsning

Då undersökningen är utformad som en fallstudie utgör den undersökta föreningens verksamhet en naturlig avgränsning. Undersökningen är dessutom inriktad på endast en funktion (röstdelegeringen) i det IT-verktyg som föreningen använder, den övriga funktionaliteten utvärderas inte eftersom det faller utanför ramen för uppsatsens intresseområde. Dessutom har en avgränsning gjorts gentemot icke-medlemmars användning av funktionen. Detta för att erhålla ett resultat som går att jämföra med det faktiska antalet medlemmar vid tillfället. I tid avgränsas undersökningen till att avse föreningens användning av funktionen t.o.m. april 2003. Förändringar som kan ha inträffat senare återfinns därmed inte i rapporten.

1.5 Målgrupp

När det gäller praktisk nytta av resultaten kan följande intressenter nämnas: personer som är engagerade i vidareutveckling av det system där funktionen ingår, andra programvaruutvecklare och systemleverantörer som vill utveckla liknande funktioner, föreningen Demoex som använder funktionen samt andra grupper som kan vara intresserade av att börja använda en liknande funktion. Även forskare inom e-demokratiområdet förväntas ha intresse av resultaten. Generellt kan resultaten även komma att vara av intresse för forskare verksamma inom ren demokratiforskning eftersom flexibel röstdelegering är en ovanlig form av blanddemokrati. De här nämnda utgör målgrupp för rapporten förutom studenter och lärare inom den egna institutionen samt samhällsintresserade medborgare i allmänhet.

1.6 Disposition

I det inledande kapitlet redogörs för problembakgrunden och det konkretiserade problemet, syftet med arbetet klargörs, avgränsningar redovisas, målgruppen beskrivs och dispositionen ges. I kapitel två beskrivs de metoder som har använts vid inhämtande och bearbetande av de empiriska fakta som ligger till grund för arbetets slutsatser. I kapitel tre ges den teoretiska bakgrunden till undersökningen. Kapitel fyra utgörs av en redovisning av innehållet i de empiriska data som inhämtats. I kapitel fem analyseras det inhämtade och bearbetade materialet, resultatet av analyserna diskuteras och rapportens grundfrågor besvaras, bl.a. presenteras där en lista över de åtgärder som bör vidtas i syfte att förbättra röstdelegeringsfunktionen och användningen av den. I kapitel sex förs en diskussion om de metoder som använts och vilka slutsatser som kan dras av det undersökningen visat. I detta kapitel ges även förslag till fortsatt forskning. Kapitel sju utgörs av en sammanfattning av undersökningen och dess resultat.

2. Metod

Detta kapitel ger en sammantagen bild av de metoder som har använts för framtagande av det material som ligger till grund för denna rapport. Först redogörs för motiven till de övergripande metodvalen. Därefter beskrivs varje vald metod grundligare i de tre efterföljande avsnitten. Slutligen redogörs för vilka åtgärder som vidtagits för att uppnå hög grad av validitet och reliabilitet samt vilka aspekter som beaktas vid generalisering av resultatet.

2.1 Val av metoder

Undersökningen innefattar både en enkätundersökning, intervjuer och tillvaratagande av uppgifter från systemet. Valet av enkätundersökning som metod grundar sig på en önskan att få fram uppgifter om kvantitativt beteende i en större grupp samt svar på enkla kvalitativa frågor. Enkäten riktades till personer med möjlighet att välja att låta sig representeras av en Rådgivare eller att själv erbjuda sig att vara Rådgivare. Intervjuer gjordes med personer som iklätt sig rollen som Rådgivare. Intervjuer som metod valdes därför att de uppgifter som dessa personer förväntades bidra med var av kvalitativ art utan att samtidigt vara av en så enkel typ att de lämpade sig för inhämtning via en enkät. Ingen kontrollgrupp kunde användas. Inte heller kunde svaren jämföras med tidigare undersökningar, eftersom funktionen är ny. För att få fram hur stor andel av rösterna som gick via någon Rådgivare hämtades röststatistik direkt från systemet.

Resultaten från de tre olika metoderna analyserades var för sig och tillsammans för att få en sammantagen bild av hur funktionen används, deltagarnas uppfattning om den samt huruvida funktionen fyller sitt syfte och vilka förbättringsåtgärder som bör vidtas.

2.2 Enkätundersökningen

Enkäten riktades till Demoex samtliga medlemmar vilka enligt uppgift uppgick till 52 personer vid tiden för enkäten. Statistiskt är det en fördel att rikta en undersökning till en hel population och 52 personer kan inte anses vara en alltför stor mängd i sammanhanget. Att endast välja partiets medlemmar som population var inte ett helt självklart val eftersom även andra som besöker sidan kan logga in sig och sedan få delta i debatten och även göra bedömningar av inlägg i vissa diskussionsföra. Medlemmar har däremot full bedömnings- och rösträtt samt möjlighet att själva ställa upp som Rådgivare. Eftersom besökare som inte är medlemmar i många fall kan antas vara ytterst tillfälliga och eftersom det måste finnas skäl att utgå ifrån att de som är medlemmar är de som mest har utnyttjat IT-stödet och dess funktioner riktades enkäten endast till dem. All kontakt riktad mot medlemmarna sköttes via e-post vilken förmedlades av föreningens ordförande. Avsikten med detta var att inga medlemslistor skulle behöva lämnas ut.

En enkätundersökning kan utformas och distribueras på olika sätt beroende på vad som bedöms mest lämpligt i det enskilda fallet. På senare år har webbenkäter alltmer kommit att framstå som ett alternativ. I det här fallet var det naturligt att välja en webbenkät då det gick att förutsätta att respondenterna är vana vid att kommunicera via dator eftersom de har valt att vara medlemmar i ett virtuellt parti där i stort sett all kommunikation sköts via Internet. Det kunde därför vid denna undersökning t.o.m. anses sannolikt att svarsfrekvensen skulle bli högre med webbenkätmetoden än med pappersutskick. Vid en webbenkät kan svaren matas in direkt i ett statistikprogram för vidare bearbetning. Inläggning av datan direkt utan manuell

registrering förhindrar att fel görs p.g.a. den mänskliga faktorn, detta sågs dock endast en positiv bieffekt, inte en orsak till att webbenkät valdes som metod.

Webbenkäten utformades med hjälp av mjukvaran Mod_Survey³ vilken är speciellt framtagen för detta ändamål. Enkäten, som innehöll frågor till medlemmarna om hur de använder funktionen och vad de har för åsikter om den, lades på en webbsida och provades på en mindre grupp testpersoner (utan anknytning till föreningen) varefter slutlig utformning av enkäten gjordes utifrån testpersonernas påpekanden (för innehållet i enkäten, se bilaga A). Eftersom påskhelgen inföll under den period då enkätundersökningen skulle genomföras bedömdes det finnas en risk för att respondenterna skulle vara bortresta en del av tiden. Med anledning av detta ombads föreningens ordförande att förmedla en förvarning om att en enkät var att vänta. Förvarning kom sedan medlemmarna till del vid två tillfällen: dels som en del i det ordinarie månadsbrev som gick ut till alla medlemmar via e-post en vecka före enkäten och dels som en del i den information om aktuella aktiviteter som sändes till medlemmarna via e-post en vecka senare (för innehåll i förvarningarna, se bilaga B). Samma dag som den senare förvarningen gick ut erhöll samtliga medlemmar via e-post en inbjudan att delta i enkäten. Denna inbjudan innehöll information om undersökningen samt en länk till den webbsida där enkäten fanns upplagd (för innehåll i inbjudan, se bilaga C).

En påminnelse skickades ut till samtliga respondenter via e-postbrev fem dagar före enkätens stoppdatum (för innehåll i påminnelsen, se bilaga D). Enkäten låg ute under perioden 9-28 april 2003 varefter sidan stängdes för vidare besök och den erhållna datan lades in i statistikprogram för statistisk bearbetning och analys. Den mjukvara som har valts för detta är Microsoft Excel och MiniTab eftersom det visade sig lämpligt att lägga in datan direkt i Excel och sedan kopiera den vidare till MiniTab. MiniTab har sedan använts för framtagande av frekvenstabeller och korstabeller. De diagram som ingår i rapporten har skapats i Excel.

2.3 Intervjuerna

Enligt uppgifter från föreningen Demoex har fyra medlemmar vid olika tidpunkter påtagit sig rollen som Rådgivare. Samtliga valdes för intervjuer eftersom undersökningen då täckte hela gruppen och fyra intervjuer även kan ses som ett lämpligt antal att genomföra.

Utformningen av intervjufrågorna gjordes utifrån de rekommendationer som ges i Kvale (1997). Intervjuerna skedde per telefon eftersom samtliga personer var bosatta i Stockholm och intervjuerna inte bedömdes vara av en karaktär som krävde personligt möte. Föreningens ordförande bistod med uppgifter om namn, e-postadress och telefonnummer i de fall då dessa inte stod att finna på föreningens webbsida. Intervjupersonerna kontaktades sedan via e-post vilken innehöll information om intervjuens syfte samt intervjufrågorna (för innehåll i intervjufrågorna, se bilaga E). Tid avtalades och intervjupersonen blev vid den överenskomna tidpunkten uppringd för intervju.

Inspelningar av telefonsamtalen bedömdes i detta fall kunna vara till allvarligt men för intervjuernas utförande. Intervjuerna har istället dokumenterats medelst handskrivna anteckningar under samtalets gång. Dessa har sedan omgående renskrivits på dator och därvid kompletterats med den utfyllande text som bevarats i minnet. Denna metod är i sig inte lika tillförlitlig som utskrift av en inspelning när det gäller exakt återgivande av det sagda. Eftersom intervjuerna i denna undersökning skedde per telefon, var hårt strukturerade, tog kort tid att genomföra (ca. 15-20 min.) och direkt följdes av datorrenskrift kan metoden ändå i

³ Mod_Survey's webbsida: <http://gathering.itm.mh.se/modsurvey/>

detta fall bedömas fylla erforderliga krav på tillförlitlighet. Utgångspunkt för denna bedömning är rekommendationer i Kvale (1997). Intervjuerna genomfördes under perioden 22-24 april 2003.

2.4 Tillvaratagandet av röststatistik ur systemet

I planeringen av denna undersökning ingick att använda uppgifter från systemets logg och arkiv. Omständigheter inom företaget som tillverkat konferenssystemet gjorde det omöjligt att få kontakt med någon som behärskade systemets logg. Detta medförde att det endast var möjligt att tillvarata uppgifter som fanns öppet tillgängliga i systemet. De uppgifter som då blev aktuella för insamling var uppgifter om röststatistik vid omröstningar. Avsikten med tillvaratagande av dessa uppgifter var att de skulle ligga till grund för en bedömning av funktionens inverkan på antalet röster. Efter att ologiska förändringar av data i den arkiverade röststatistiken för Rådgivarna påträffats och inga svar kunnat erhållas om orsak till detta beslöts att begränsa användningen av röststatistiken till de data som kunde hämtas ut ur systemet direkt efter deadline på en enstaka slutlig omröstning. Dessa uppgifter utgör ett alltför begränsat underlag för att göra en övergripande bedömning av funktionens effekt och syftesuppfyllande. Resultatet bör därför endast ses som en fingervisning och ett exempel på den effekt som Rådgivarfunktionen hade vid just detta rösttillfälle. Den omröstning från vilken uppgifter skulle tas pågick under en vecka med deadline kl. 19:00 söndag kväll den 27 april 2003. Vid kontakt med föreningens ordförande framkom att det hade varit tekniska problem med den server som användes vilket hade lett till att tillgängligheten till den webbsida där omröstningen ägde rum hade varit starkt begränsad under hela helgen. Omröstningen kan därför inte ses som representativ då ett okänt antal personer kan ha haft för avsikt att rösta men inte kunnat göra detta. Tekniska problem är dock en del av de omständigheter under vilka en verksamhet arbetar och det bedömdes därför värdefullt att ändå analysera uppgifterna och därvid beakta den uppkomna situationen.

Problemet med de tillfälliga besökarnas aktiviteter beaktades vid val av röststatistik ur systemet så att endast data som härrör från medlemmarnas aktiviteter valdes. Den framtagna datan har sammanställts och analyserats utifrån undersökningens syfte. För att beräkna den genomsnittliga ökningseffekt som de genom Rådgivarfunktionen tillförda passiva rösterna orsakar vid en röstningsomgång som innefattar röstning i flera enskilda frågor kan två beräkningsmetoder användas: 1) att utgå från de enskilda omröstningarna och räkna ut den procentuella ökningen vid varje enskild omröstning för att sedan beräkna ett genomsnittsvärde utifrån samtliga enskilda ökningseffekter; 2) att utgå från en summering av aktiva respektive passiva röster i samtliga enskilda omröstningar och utifrån dessa summor räkna ut den genomsnittliga procentuella ökningen. I alternativ 1 är det den genomsnittliga procentuella ökningseffekten för ökningarna i de enskilda fallen man mäter, i alternativ 2 mäter man den procentuella ökningen av helheten eller av ett genomsnitt uträknat från helheten. Vilket alternativ man väljer måste vara beroende av vad undersökningen gäller och om stora skillnader i de enskilda fallen har betydelse eller om det kan anses jämna ut sig så att det är ökningen av helheten som är intressant. I den här undersökningen är det intressant om det finns stora enskilda effekter eftersom det är av stor vikt hur demokratisk omröstningen är i varje enskild fråga, det kan ju inte anses jämna ut sig.

2.5 Validitet, reliabilitet och generalisering

För att undersöka om funktionen fyller sitt syfte valdes två kriterier:

- ✓ Medlemmarna upplever det som ett stöd att möjligheten att anlita Rådgivare finns.
- ✓ Rådgivarfunktionen minskar risken för alltför lågt röstdeltagande.

Dessa kriterier valdes utifrån den formulering av funktionens syfte som fanns återgiven i beskrivningen av konferenssystemet på företaget Vivartos webbsida⁴, eftersom det är den information kunden har att ta ställning till vid val av funktionalitet i systemet. Det är med andra ord utifrån den informationen föreningen Demoex har valt att använda funktionen. Det första kriteriet går att mäta genom adekvata enkätfrågor. Det andra kriteriet är inte lika tydligt mätbart då det rätteligen hade krävts en jämförande studie av föreningens verksamhet utan användning av denna funktion. Då en sådan studie är omöjlig att genomföra har endast en mätning av ökningseffekten av de genom Rådgivarfunktionen tillförda passiva rösterna kunnat göras.

För att uppnå hög grad av validitet, lades stor vikt vid att enkäter och intervjuer innehöll relevanta frågor i förhållande till problemställningen. Hög grad av reliabilitet eftersträvades, därför utarbetades enkäter och intervjuer så att frågorna skulle besvaras i lämplig ordning samt vara enkla och otvetydiga. Enkäten testades på en mindre grupp för att eventuella brister i utformningen skulle kunna rättas till innan enkäten gick ut till respondenterna. Även intervjufrågorna testades för att undersöka frågeformuleringarnas lämplighet. För att intervjupersonerna skulle ges möjlighet att tänka över frågorna och kunna ge så riktiga och välgrundade svar som möjligt skickades frågorna till dem i förväg via e-post. Om denna metod ger högre eller lägre grad av sanningsenlighet i svaren diskuteras närmare i Kvale (1997), detta eftersom en intervjuperson som har tillgång till förhandsinformation kan komma att ge de svar denne tror att intervjuaren vill ha. Mängden förhandsinformation är, enligt Kvale, en avvägningsfråga som får anpassas till situationen. I denna undersökning har intervjupersonerna informerats om syftet med intervjun och samtidigt delgetts samtliga frågors exakta lydelse, ett tillvägagångssätt som bedömdes ge bäst förutsättningar i detta fall. Vid intervjutillfället vinnlade sig intervjuaren om att inta en neutral position i förhållande till frågorna för att undvika att påverka svaren genom den intervjuareffekt som annars kan uppstå i en intervjusituation.

Enligt de kriterier för att i efterhand bedöma en enkätundersöknings verkliga reliabilitet som anförs i Patel & Davidsson (1991) uppstod inga problem med att respondenterna i hög utsträckning hoppade över vissa frågor. Däremot verkade inte respondenterna uppmärksamma vilka frågor de inte förväntades besvara. Då webbenkät är en i stor utsträckning bunden enkätform där respondenten inte kan skriva till egna alternativ eller sätta kryss mellan rutorna kan inte frånvaron av sådant säga något om reliabiliteten. I slutet av enkäten gavs dock tillfälle till kommentarer om bl.a. själva enkäten, ingen av respondenterna har här någon kommentar om enkätfrågornas utformning eller om de erbjudna svarsalternativen, vilket tyder på att de inte uppfattades som otydliga eller otillfredsställande.

De uppgifter som tillvaratagits ur systemet är behäftade med vissa validitets- och reliabilitetsproblem. Validitetsproblemen härrör från avsaknaden av jämförelsematerial eller kontrollgrupp, vilket gör att det är svårt att avgöra vad som är den reella effekten av funktionen. Reliabiliteten påverkas negativt av de tekniska problem som identifierats. Detta

⁴ Vivartos webbsida: <http://www.vivarto.com>

diskuteras närmare senare i rapporten och i de sammanhang där uppgifterna används beaktas dessa svagheter.

Kvale (1997) beskriver tre former av generalisering: naturalistisk, statistisk och analytisk. Den form som är relevant för denna undersökning är den analytiska generaliseringen. Denna innebär att en bedömning görs av i vad mån resultaten från undersökningen kan ge vägledning för vad som kan komma att hända i en liknande situation. Det finns här skäl att anta att liknande resultat skulle kunna återfinnas vid en undersökning av flexibel röstdelegering vid framtida användning i ett annat liknande sammanhang. Vidare redogör Kvale för tre mål med en generalisering: att beskriva det som är, det som kommer att finnas eller det som kan finnas. Målet med generaliseringen i denna rapport är att beskriva det som kan finnas, det som Kvale beskriver som att peka på möjligheter som står till buds. I denna bemärkelse går det att generalisera utifrån den företagna undersökningen, trots att det är en starkt begränsad fallstudie av en unik företeelse. Det är även en väsentlig utgångspunkt för denna undersökning att kunna visa på en funktion som kan användas av andra än i det studerade fallet.

3. Teori

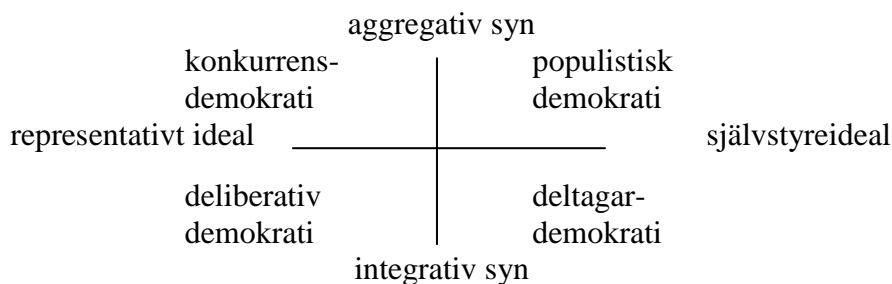
I detta kapitel ges den teoretiska bakgrunden till den undersökning som har företagits och vars resultat redovisas i denna rapport. Då flexibel röstdelegering är ny som företeelse har ingen specifik teoribildning kring detta hittats. Istället redogörs här för funktionens kontextuella sammanhang.

3.1 Demokrati och e-demokrati

Den amerikanske statsvetaren Benjamin R. Barber har genom sina teorier om en stark demokrati, kännetecknad av ett aktivt medborgerligt deltagande i beslutsprocesser, kommit att få ett stort inflytande på de strävanden till fördjupning av demokratin som har gjorts på skilda håll i världen. Barber (1984) framhåller att när idéerna om en stark demokrati ska ges en praktisk tillämpning måste det 1) ske på ett realistiskt och fungerande sätt; 2) vara ett kompatibelt komplement till de nuvarande representativa institutionerna, realistiska strategier måste vara modifierande - inte revolutionerande; 3) på ett tydligt sätt tillvarata enskilda individers och svaga gruppers rätt till skydd mot intolerans; 4) ha direkt koppling till centralt beslutsfattande samt 5) ge alternativ till den demokrati som endast ger medborgaren rätt till representation genom allmänna val.

Dahl (1985) framför liknande ståndpunkter och listar fem förutsättningar för en demokratisk procedur för fattande av bindande beslut som ligger i allas intresse. En sådan procedur ska enligt Dahl garantera: a) allas lika rätt att rösta vid beslut; b) allas goda och lika möjligheter att delta i den politiska processen; c) en situation som tillåter deltagarna att utveckla egen kunskap i frågor utifrån tillräcklig information och offentlig debatt; d) allas lika rätt att välja ämnen och bestämma agendan; e) att alla berörda inkluderas.

I ett försök att bringa överblick över olika demokratimodellers relation till varandra presenterar Torpe (2002) en illustration (figur 3.1) där axeln med representativt ideal kontra självstyreideal har sammanfogats med axeln för aggregativt kontra integrativt syn på medborgaren. Aggregativt avser att en person röstar som ego med själviska intressen, integrativt att individen ses som en del i en gemenskap. I de olika zonerna har sedan demokratimodellerna placerats.

Figur 3.1. Överblick över demokratimodeller, efter Torpe (2002), s. 15.

Många initiativ för en utveckling mot förstärkt demokrati arbetar på traditionellt sätt med det mänskliga mötet som grund. I det moderna samhället med dess högt uppdrivna tempo finns det emellertid ett begränsat utrymme för människors deltagande. Jürgen Habermas (1996) beskriver hur kommunikationen och beslutsfattandet i dagens samhälle upptar ett visst mått av tid, energi och organisatorisk kapacitet. Det urval av ämnen och inlägg som görs under tidspress leder till missade och uppskjutna beslut. Dessutom råder en ojämlig fördelning av

kunskap och möjlighet att erhålla och tillgodogöra sig information. Resurserna för deltagande i politisk kommunikation är generellt starkt begränsade. Detta gäller, enligt Habermas, antingen man tittar på den tid enskilda individer har till förfogande och vilka frågor som då råkar fånga intresset eller deras beredskap att ta ställning i dessa frågor. Barber anser att vi ändå måste ta oss själva och vårt medborgarskap på allvar och inte se oss själva som enbart väljare och konsument. Han menar dock inte att detta ställer krav på engagemang i alla frågor, men att alla kan engagera sig i någon fråga (Barber B R, 1984). Här ser Barber den moderna tekniken som en möjlighet för människor att kanalisera detta deltagande.

I och med den moderna informationsteknologins tillväxt har många demokratiseringssträvanden kommit att ta IT-verktyg till hjälp. Denna utveckling, ofta kallad e-demokrati, har pågått parallellt i många länder och Sverige ligger här inte i framkant. Istället är det i USA som denna utveckling är tydligast (Olsson A R, 1999), men även på central EU-nivå pågår flera projekt för att stärka denna utveckling. Initiativ till olika former av e-demokratiseringar kommer från olika aktörer, alltifrån privatpersoner, organisationer till politiska partier och styrande representativa församlingar. E-demokratiprojekten återfinns främst på den lokala nivån. När initiativet kommer från högre nivå rör det sig ofta om rent rösttekniska frågor för allmänna val och folkomröstningar eller om IT-baserad kommunikation med myndigheter, mer sällan om direkt inflytande för medborgarna i de löpande frågorna. (Grönlund Å, 2001)

I Sverige sker utvecklingen främst på den kommunalpolitiska arenan, genom att alltför kommuner erbjuder medborgarna olika e-demokratifunktioner på sina webbsidor (Ranerup A, 2001). Även om det sker en viss utveckling av kommersiella produkter med denna inriktning är de IT-verktyg som används för demokratiändamål ofta sammansatta av egenutvecklade lösningar och komponenter hämtade från mjukvaror vilka utvecklats för andra användningsområden. Vanliga komponenter är information, diskussionsforum och möjlighet till e-postkontakt med politiker och tjänstemän. I mer avancerade projekt ingår även olika former av röstning. (Ottesen K, 2003)

Ilshammar (2002) redogör för hur förespråkare för tre olika demokratisyer ser på användning av IT. Med tunn demokrati avses den som bygger på den traditionella representativa formen med inflytande endast i allmänna val.

Den första gränsen går mellan å ena sidan den starka och snabba demokratisynen som vill se ett ökat medborgerligt deltagande med hjälp av IT, och den tunna demokratisynen å den andra, som inte tror på ett sådant deltagande. En andra skiljelinje går mellan den snabba och den starka demokratin och gäller deltagandets former. I den snabba demokratin vill man röra sig från ett representativt system mot ett direktdemokratiskt med fler direkta beslut av medborgarna. Den starka demokratins förespråkare vill inte ersätta det representativa systemet, utan i första hand skapa ett intimare förhållande mellan väljare och valda. (Ilshammar L, 2002, s. 84)

I figur 3.2 ges en översikt över vad som karaktäriserar snabb, stark och tunn demokrati samt vilken typ av IT-användning som främst stödjer respektive modell.

	<i>Snabb demokrati</i>	<i>Stark demokrati</i>	<i>Tunn demokrati</i>
<i>Mål</i>	Folksuveränitet	Autonomi	Individens frihet
<i>Syfte</i>	Att snabba på folkopinionens genomslag i politiken	Att ge medborgarna möjlighet att samtala om och agera i gemensamma angelägenheter	Att utveckla en förvaltning som fungerar bättre och kostar mindre
<i>Legitimitetsgrund</i>	Majoritetsbeslut	Offentlig debatt	Ansvarsutkrävande
<i>Medborgarroll</i>	Beslutsfattare	Opinionsbildare	Väljare, kund
<i>Representanternas mandat</i>	Bundna	Interaktiva	Obundna
<i>IT-användning</i>	Beslut	Diskussion	Information

Figur 3.2 : Tre centrala demokratidimensioner och deras förhållande till olika användningar av informationsteknik. Källa: Ilshammar (2002) s. 84.

Den resursbrist som Habermas beskriver gäller även vid användning av den moderna informationsteknologin. För att lösa problemet med den brist på tid, ork och förmåga att sätta sig in i alla frågor som finns i dagens samhälle har en ny unik funktion som möjliggör flexibel representation genom röstdelegering utvecklats som en del i ett konferenssystem (NetConference Plus) framtaget av ett kommersiellt företag (Vivarto AB). Grönlund (2001) och en av IT-kommissionens rapporter (Olsson A R, 2001) nämner funktionen som en ny och intressant lösning. Det senaste året har funktionen prövats i praktiken hos en politisk förening (Demoex i Vallentuna) som arbetar med att kombinera direktdemokrati med det etablerade representativa politiska systemet.

3.2 Demoex och Rådgivarsystemet

Demoex är en politisk förening i Vallentuna. Initiativtagare är en lärare och hans elever vid Vallentuna gymnasium. Föreningen bildades i mars 2002, samma år ställde de upp i valet till kommunfullmäktige och erövrade ett mandat. Syftet med partiet är att skapa ett forum för direktdemokrati via Internet. Föreningen har ingen föreskriven politik utan fattar beslut i varje enskild fråga genom diskussion och omröstning på sin webbsida⁵. Föreningens representant i kommunfullmäktige röstar sedan i enlighet med föreningens beslut i de enskilda frågorna. Om föreningen i framtiden företräds av flera representanter kommer dessa att rösta så att det statistiskt överensstämmer med medlemmarnas röstfördelning. För diskussion och omröstning använder föreningen konferenssystemet NetConference Plus som en integrerad del av sin webbsida. Denna del av Demoex webbsida kallas "Demokratiforum". Konferenssystemet som är utvecklat av företaget Vivarto för att användas som ett kommunikationsforum inom organisationer och föreningar har under våren 2003 gjorts fritt tillgängligt med öppen källkod⁶. En central designaspekt inom systemet är att diskussionsinlägg och förslag rangordnas och visas i prioritetsordning. Detta sker på basis av deltagarnas betygsättning. Därmed kommer de frågor och inlägg som deltagarna lägger störst vikt vid att hela tiden hamna i fokus. Ett annat utmärkande drag hos systemet är möjligheten till flexibel representation genom den unika röstdelegeringsfunktionen. Det innebär att en deltagare kan

⁵ Demoex webbsida: <http://www.demoex.net>

⁶ Vivartos webbsida: <http://www.vivarto.com>

välja att överlåta sin röst åt en s.k. Rådgivare som röstar och betygsätter i deltagarens ställe. Röstdelegeringen är flexibel så att deltagaren när som helst kan välja att rösta själv och då tar dennes röst företräde framför den röst som Rådgivaren lagt i deltagarens ställe. Deltagaren kan enkelt se hur Rådgivaren valt att rösta och välja att godta detta eller rösta över. Denna funktion är enligt företaget helt unik. Syftet med röstdelegeringsfunktionen är att ge människor stöd så att de kan engagera sig, men samtidigt kunna välja att endast delta aktivt i mån av tid, ork och intresse utan att detta leder till så lågt deltagande i enskilda omröstningar att besluten som fattas blir odemokratiska. Föreningen Demoex använder röstdelegeringsfunktionen för alla beslut vilket innefattar bland annat utgallring av vilka av kommunfullmäktiges ärenden som ska tas upp, bedömning av diskussionsinlägg, förslag och motioner samt slutliga omröstningar. Praktiska detaljer som rör användningen av Rådgivarfunktionen beskrivs närmare under de olika delrubrikerna i den redovisning av de empiriska undersökningarna som följer i nästa kapitel.

4. Empiri

Av föreningen Demoex 52 medlemmar har 23 besvarat enkäten vilket innebär ett bortfall på 29 svar (för bortfallsanalys, se avsnitt 5.1). I detta kapitel redovisas de inkomna enkätsvaren i form av diagram med förklarande text. Den omfattande användningen av diagram motiveras av att det visuella intrycket underlättar snabb intuitiv inhämtning av information. Frekvenstabeller med exakta siffror för samtliga enkätsvar återfinns i bilaga F. Redovisningen av enkätsvaren sker dels i ett avsnitt där tillämpliga svar sorterats in under sju underrubriker vilka motsvarar de sju delfunktionerna i Rådgivarfunktionen, dels i ett avsnitt som berör funktionen som helhet, dels i ett avsnitt där de svar återfinns som är relaterade till funktionens syftesuppfyllande och dels i ett avsnitt med respondenternas förbättringsförslag och allmänna kommentarer. Placeringen av frågorna i den utlämnade enkäten följde inte samma uppdelning, men eftersom frågenummer anges för varje fråga är det möjligt att identifiera frågans placering i enkäten, vilken återfinns i sin helhet i bilaga A. Svaren från de genomförda intervjuerna redovisas i de delavsnitt där deras innehåll berörs, samtliga intervjufrågor återfinns i bilaga E. Den röststatistik som tillvaratagits ur systemet redovisas i avsnittet som berör funktionens syftesuppfyllande.

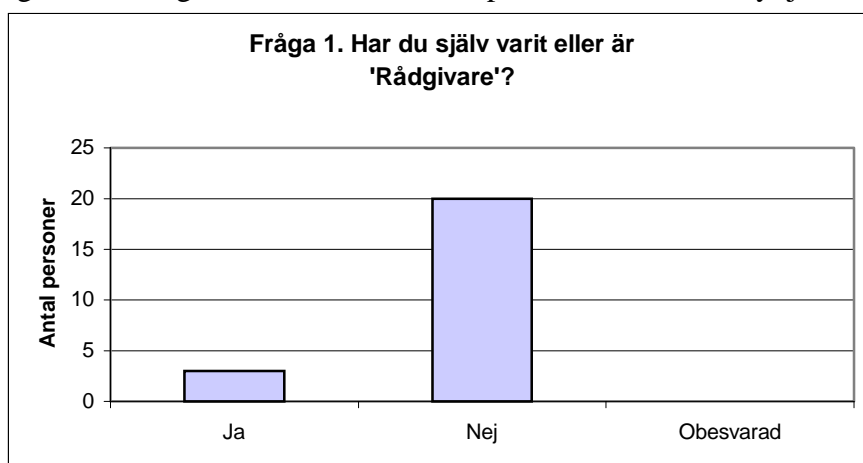
Läsaren ombeds observera att det vid en del av frågorna markeras att frågan inte är ställd till alla respondenter. Detta ska tas i beaktande vid värdering av det antal som lämnat den aktuella frågan obesvarad. Observera även att skalan på den vertikala axeln varierar mellan diagrammen.

4.1 Delfunktioner i Rådgivarsystemet

För varje delfunktion redovisas svar gällande i vilken omfattning den används, medlemmarnas syn på den samt, i vissa fall, deras uppfattning om hur den praktiskt fungerar.

4.1.1 Att vara Rådgivare

Alla medlemmar i föreningen Demoex kan när som helst välja att ställa upp som Rådgivare. Detta sker praktiskt genom att medlemmen själv registrerar detta på föreningens webbsida. Av figur 4.1 framgår hur stort antal av respondenterna som utnyttjat denna möjlighet.

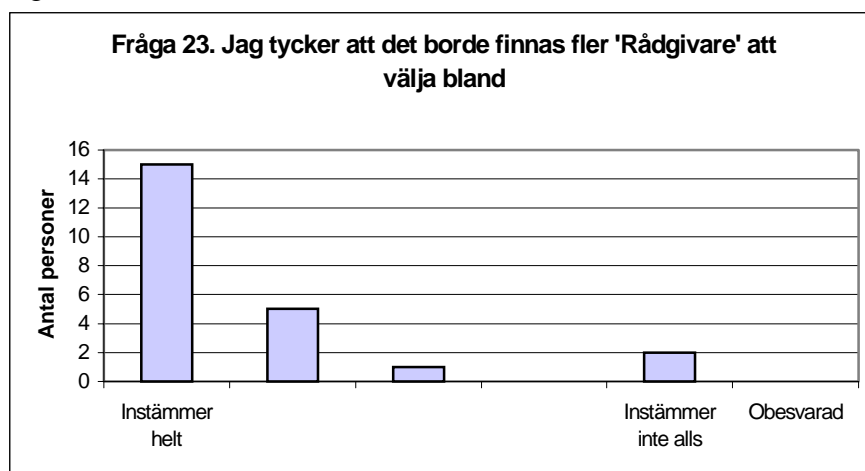
Figur 4.1. Tre av enkätdeltagarna uppger att de är eller har varit Rådgivare.

Enligt föreningen Demoex är tre personer Rådgivare vid tiden för undersökningen, ytterligare en person har tidigare varit Rådgivare. Samtliga dessa fyra har intervjuats om hur de ser på Rådgivarsystemet och sin roll som Rådgivare. Av intervjuerna framgår att intervjupersonerna

har varit Rådgivare olika länge, en person är Rådgivare av och till medan tiden för de övriga uppgår till två, sex respektive åtta månader. Som orsak till att de valt att bli Rådgivare anger tre att de kände ansvar för att Rådgivarsystemet skulle fungera, den fjärde uppmanades av en annan medlem vilken ville anlita just denna person som sin Rådgivare. En ytterligare orsak som flera nämner är att de har velat prova den nya funktionen. Tre av de intervjuade ser det som värdefullt att man kan välja om man vill vara Rådgivare i alla eller endast i vissa fora, den fjärde anser att det saknar betydelse. En av Rådgivarna känner sig ha ett ansvar att sätta sig in i alla frågor väl och att betygsätta och rösta i samtliga frågor. De övriga anser inte att en Rådgivare har detta ansvar och en av dem uppger sig ha anlitat en av de andra som sin Rådgivare.

Ingen av Rådgivarna har varit med om att någon medlem tagit kontakt med dem i deras roll som Rådgivare för att ställa frågor eller diskutera. Svaren på frågan om de röstar på samma sätt som Rådgivare som de skulle ha gjort annars visar att en av intervjupersonerna anser sig rösta försiktigare och samma person säger vid ett annat tillfälle under intervjun: ”Jag lyssnar av debatten och gör pragmatiska avvägningar innan jag tar ställning”. De övriga menar att de röstar precis som de skulle ha gjort om de inte var Rådgivare. Hur ofta Rådgivarna besöker Demoex webbsida för att läsa, betygsätta och rösta varierar från varje dag till 2-3 ggr/månad. De som besöker sidan mer sällan planerar in besöken noga så att de deltar i den omgång av utgallring, debatt och omröstning vilken sker varje månad som förberedelse inför kommande kommunfullmäktigesammanträde.

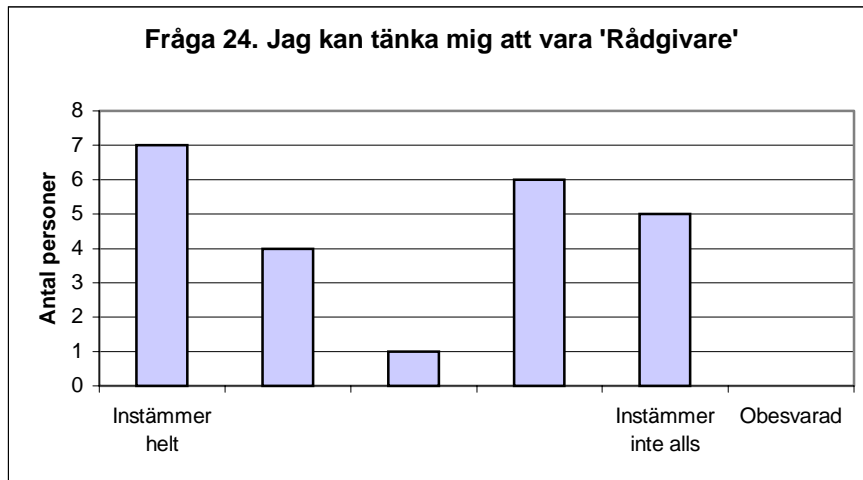
I enkäten tillfrågades medlemmarna huruvida de tycker att det borde finnas fler Rådgivare (figur 4.2).

Figur 4.2. Femton personer instämmer helt i påståendet.

När det gäller varför det är så få Rådgivare har intervjupersonerna olika funderingar på vilka orsakerna kan vara. Tre av dem kopplar det låga antalet Rådgivare till det låga antalet medlemmar och tror att det skulle bli fler Rådgivare om medlemsantalet ökade. Bland övriga möjliga orsaker märks: ”Blygsamhet, man vill inte sticka ut hakan, inte ta en större roll”; ”Man vill inte få ögonen på sig.”; ”När man är Rådgivare så är det inte anonymt längre hur man röstar”; ”Man vet inte riktigt hur det fungerar”; ” Jag hoppas att det är för att folk vill rösta själva”.

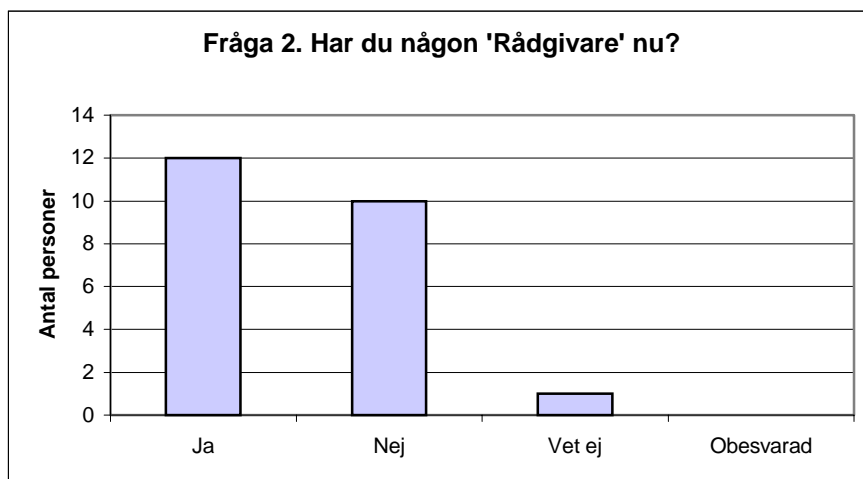
Av figur 4.3 framgår i vilken grad de medlemmar som besvarat enkäten kan tänka sig att vara Rådgivare.

Figur 4.3. Fem personer instämmer inte alls i påståendet.

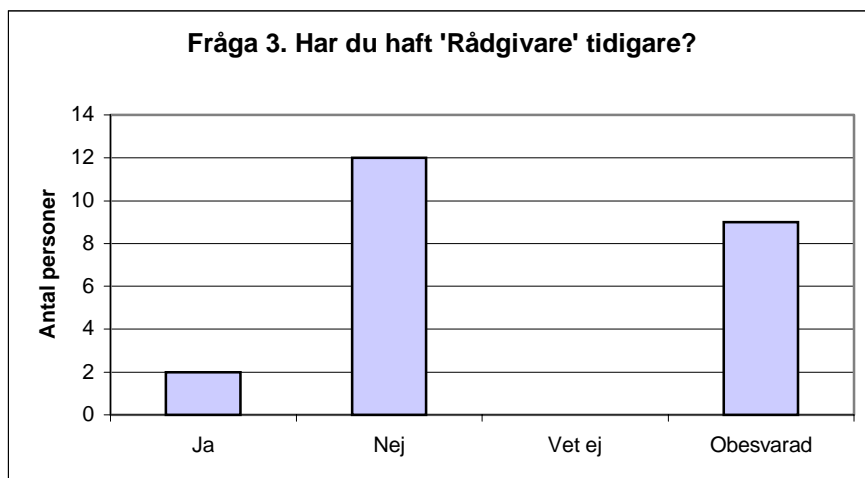
4.1.2 Att ha Rådgivare

Att ha Rådgivare är valfritt för deltagarna. Deltagaren väljer Rådgivare genom en enkel knapptryckning på föreningens webbsida. Figur 4.4 visar hur stor andel av respondenterna som utnyttjat denna möjlighet.

Figur 4.4. Av de svarande uppger tolv att de har Rådgivare nu.

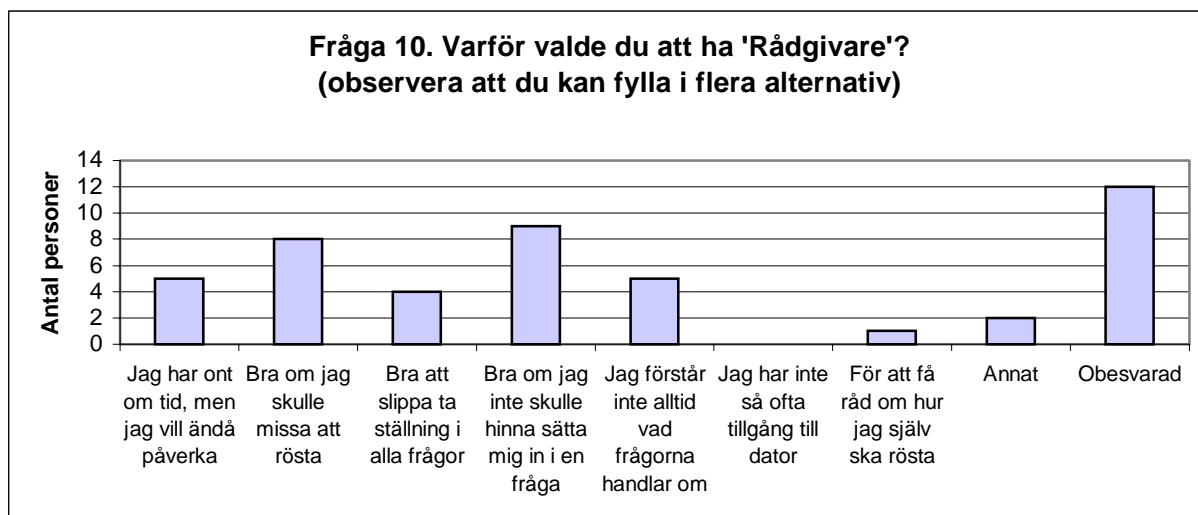
Endast de medlemmar som inte hade Rådgivare för närvarande tillfrågades om de tidigare haft det, varför en hög andel lämnat frågan obesvarad (figur 4.5).

Figur 4.5. Två personer svarar att de har haft Rådgivare tidigare.

På frågan om de har haft Rådgivare tidigare har 2 personer svarat ”Ja” (figur 4.5). En närmare granskning av svaren visar att den ena har Rådgivare nu och den andra inte vet om den har Rådgivare nu. Ingen av dem anger därmed att de upphört att ha Rådgivare.

När medlemmarna tillfrågades varför de valt att ha Rådgivare gavs de sju fasta alternativ och ett öppet. 11 personer har besvarat frågan och valt ett eller flera alternativ, se figur 4.6. (Frågan ställdes endast till de personer som hade eller hade haft Rådgivare, varför en hög andel lämnat den obesvarad.)

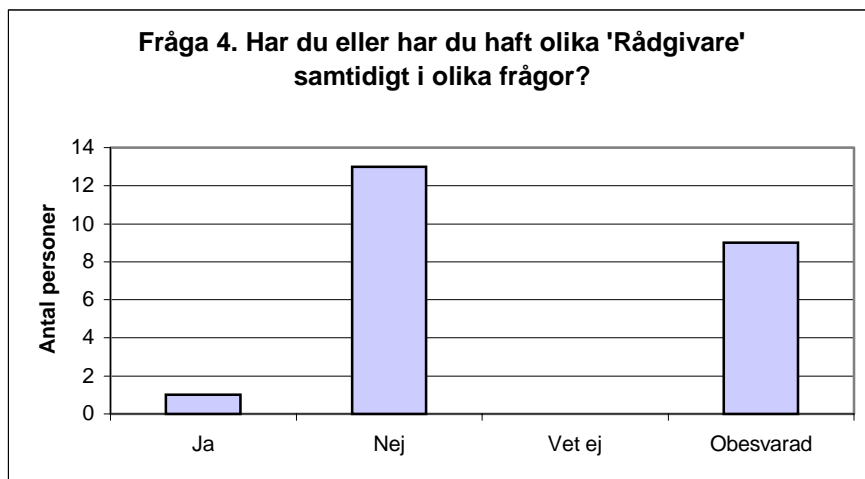
Figur 4.6. Åtta personer valde att ha Rådgivare bl.a. för att det är bra att ha Rådgivare om de skulle missa att rösta.

Orsaker som angetts under alternativet ”Annat” (figur 4.6):

- För att testa rådgivarfunktionen.
- För att testa systemet.

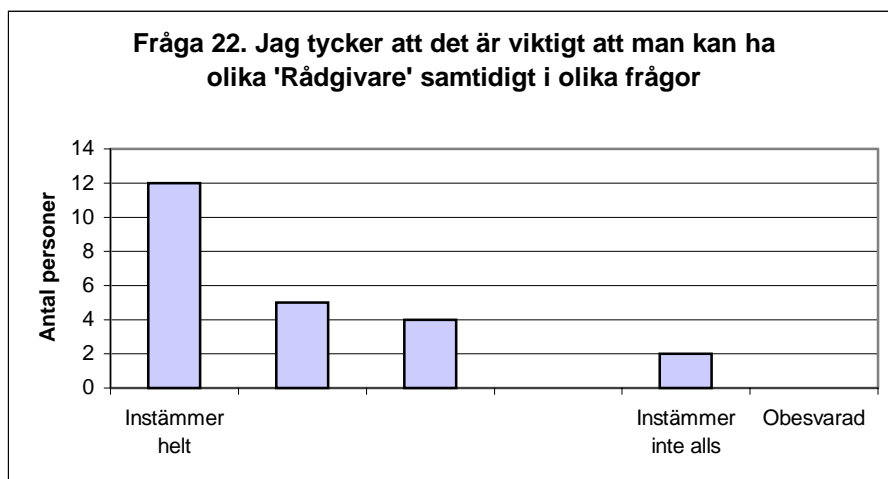
4.1.3 Att ha flera Rådgivare samtidigt

En deltagare kan ha flera Rådgivare samtidigt i olika delfora på webbsidan. Figur 4.7 visar hur stor andel av respondenterna som utnyttjat detta. Praktiskt görs det möjligt genom att tillgängliga Rådgivare visas längst ner i varje delforum. Det val som görs där gäller endast för det aktuella delforumet. Det finns också möjlighet att välja en Rådgivare som gäller för samtliga fora. Detta sker på en övre nivå i det som kallas "Demokratiforum" vilket är det samlingsnamn föreningen valt för hela konferenssystemet. (Fråga 4 ställdes endast till de personer som hade eller hade haft Rådgivare, varför en hög andel lämnat den obesvarad.)

Figur 4.7. En person har haft flera Rådgivare samtidigt.

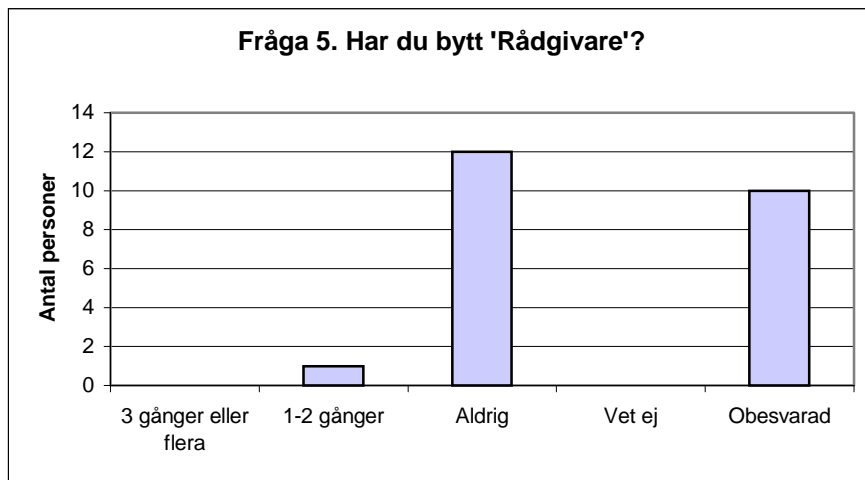
Medlemmarna ombads värdera möjligheten att ha olika Rådgivare samtidigt i olika frågor (figur 4.8).

Figur 4.8. Fyra personer ställer sig neutrala till påståendet.

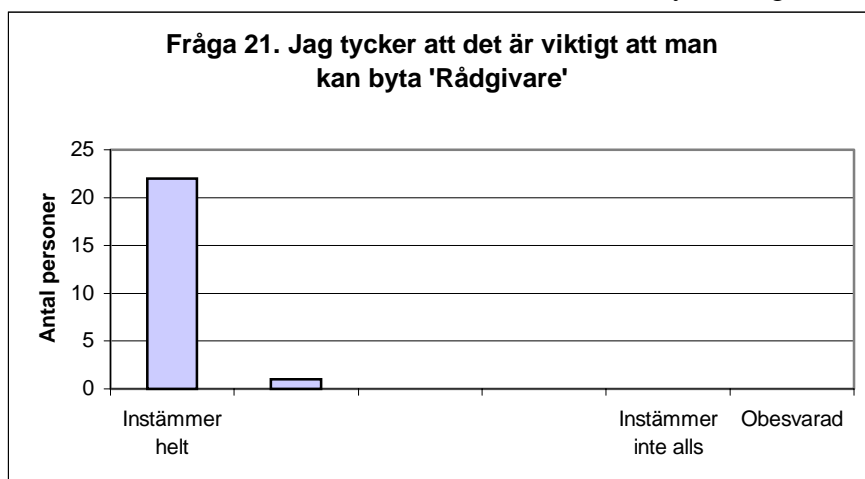
4.1.4 Att byta Rådgivare

En deltagare kan när som helst byta Rådgivare genom att välja en annan. Figur 4.9 visar hur stor andel av respondenterna som utnyttjat denna möjlighet. (Fråga 5 ställdes endast till de personer som hade eller hade haft Rådgivare, varför en hög andel lämnat den obesvarad.)

Figur 4.9. Tolv av de svarande har aldrig bytt Rådgivare.

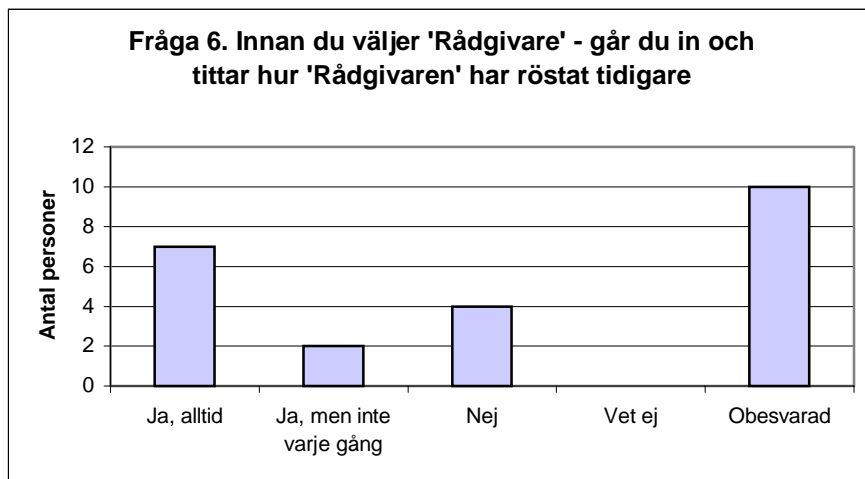
Medlemmarna ombads värdera vikten av att kunna byta Rådgivare, figur 4.10.

Figur 4.10. En person instämmer delvis i påståendet.

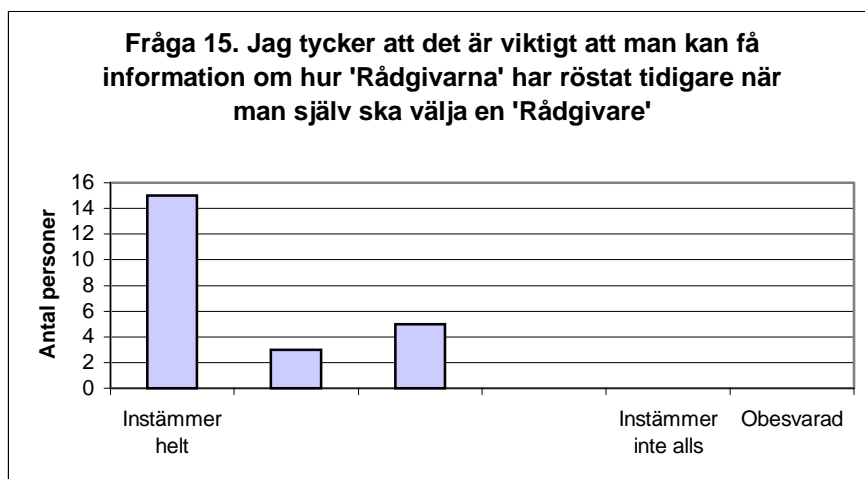
4.1.5 Att se presentation av Rådgivaren och hur Rådgivaren har röstat tidigare

I samband med att namnen på tillgängliga Rådgivare visas i ett forum kan deltagaren genom att klicka på namnet välja att se information om Rådgivaren. Då visas den presentation som Rådgivaren valt att lägga ut samt alla tidigare registrerade röstningar och bedömningar som han/hon gjort. De medlemmar som valt Rådgivare ombads ange i vad mån de innan sitt val kontrollerar hur Rådgivaren tidigare röstat, resultatet visas i figur 4.11. (Fråga 6 ställdes endast till de personer som hade eller hade haft Rådgivare, varför en hög andel lämnat den obesvarad.)

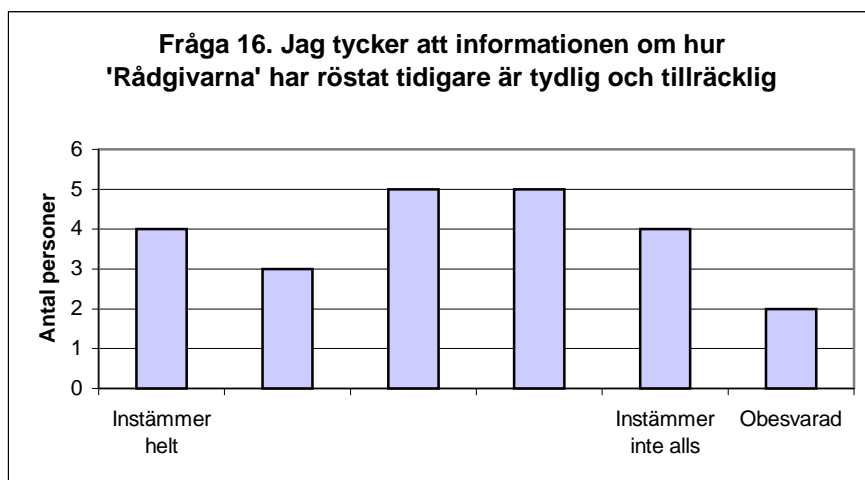
Figur 4.11. Sju personer går alltid in och tittar hur Rådgivaren har röstat tidigare innan de väljer Rådgivare.

Av figur 4.12 framgår hur medlemmarna svarar då de uppmanas att värdera vikten av att kunna få information om hur Rådgivarna röstat tidigare.

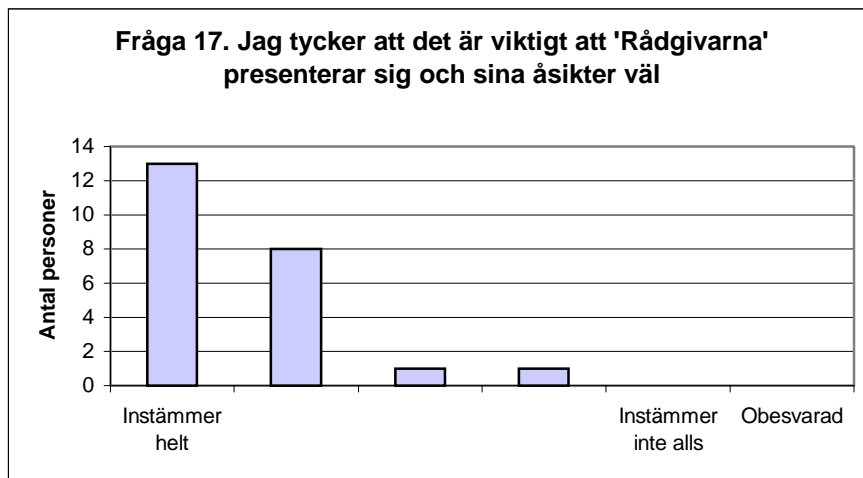
Figur 4.12. Femton personer instämmer helt i påståendet.

Medlemmarna ombads även att ge en bedömning av om denna information är tydlig och tillräcklig. Resultatet visas i figur 4.13.

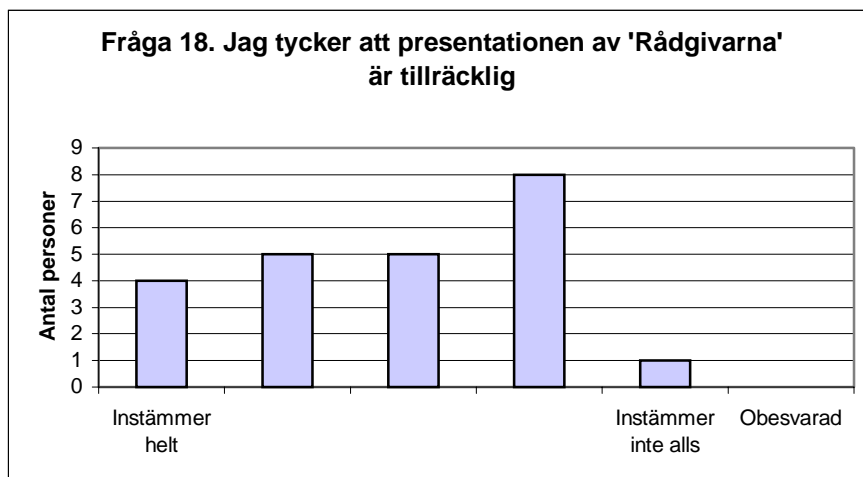
Figur 4.13. Två personer har inte besvarat frågan

Medlemmarna tillfrågades om hur viktigt de anser det vara att Rådgivarna presenterar sig och sina åsikter väl, svaren redovisas i figur 4.14.

Figur 4.14. Tretton personer instämmer helt i påståendet.

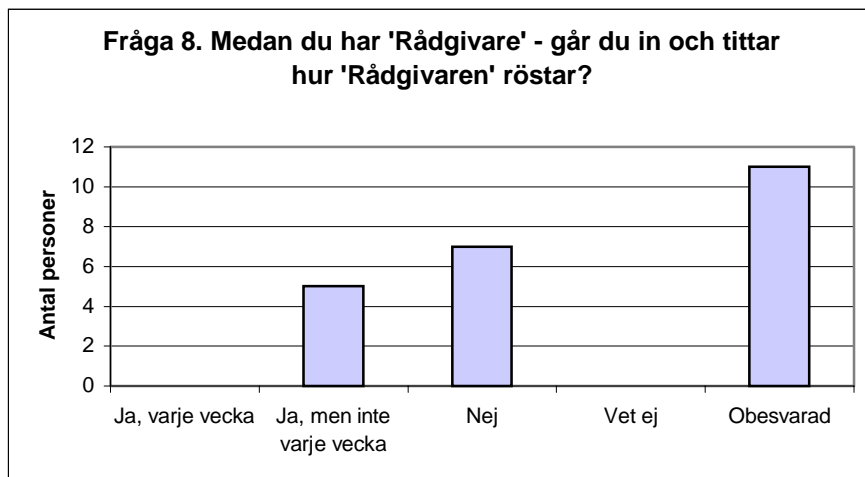
Medlemmarna ombads även bedöma om denna presentation är tillräcklig (figur 4.15).

Figur 4.15. Fyra av de svarande instämmer helt i påståendet.

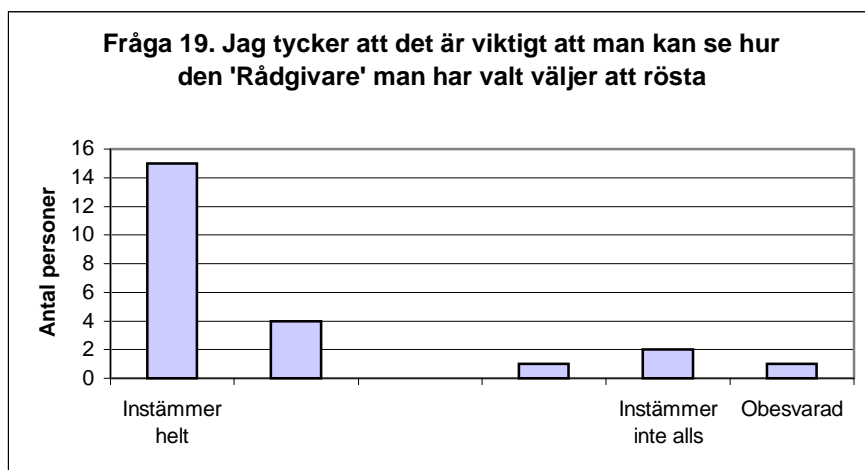
4.1.6 Att se hur en Rådgivare man har valt väljer att rösta

När en deltagare har valt en Rådgivare i ett forum visas information om hur Rådgivaren har röstat intill informationen om deltagarens egna röstningar. Denna information ligger väl synlig på samma rad som frågans eller inläggets rubrik. De enkätdeltagare som angett att de hade valt Rådgivare tillfrågades om i vilken mån de tog del av denna information, svaren redovisas i figur 4.16. (Fråga 8 ställdes endast till de personer som hade eller hade haft Rådgivare, varför en hög andel lämnat den obesvarad.)

Figur 4.16. Sju personer svarar att de inte går in och tittar hur deras Rådgivare röstar.

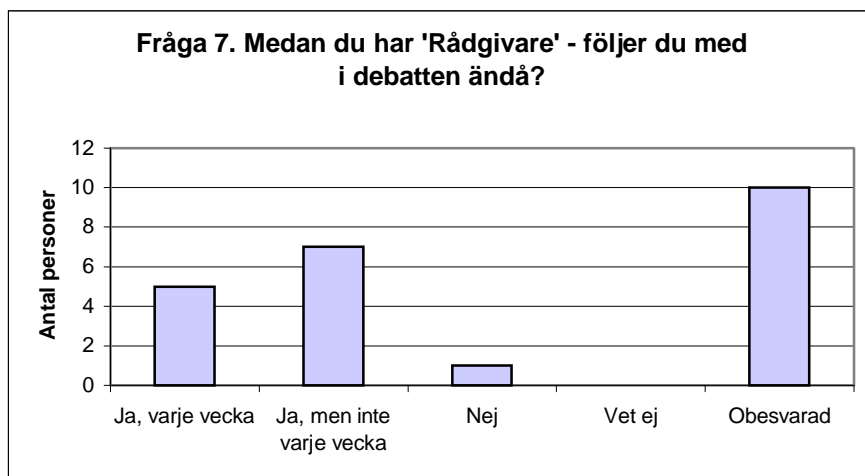
Medlemmarna ombads bedöma vikten av att denna information är tillgänglig (figur 4.17).

Figur 4.17. Femton personer instämmer helt i påståendet

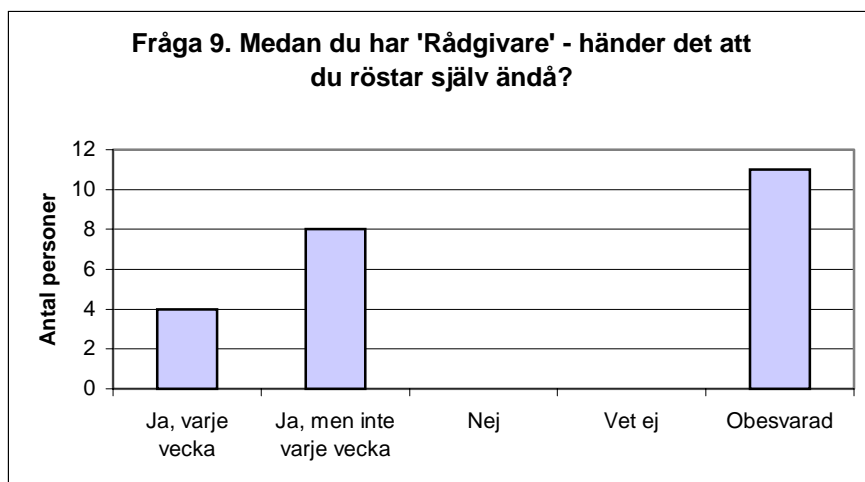
4.1.7 Att följa debatten och rösta medan man har Rådgivare

En deltagare som har valt Rådgivare kan ändå delta på samma sätt som tidigare. De som valt Rådgivare tillfrågades i vilken grad de följer debatten (figur 4.18). (Fråga 7 ställdes endast till de personer som hade eller hade haft Rådgivare, varför en hög andel lämnat den obesvarad.)

Figur 4.18. Fem personer följer med i debatten fast de har Rådgivare.

De som valt Rådgivare tillfrågades även i vilken grad de röstar själva trots att de har Rådgivare (figur 4.19). (Fråga 9 ställdes endast till de personer som hade eller hade haft Rådgivare, varför en hög andel lämnat den obesvarad.)

Figur 4.19. Fyra personer röstar själva varje vecka medan de har Rådgivare.

Medlemmarna ombads värdera vikten av att kunna rösta själv även om man valt Rådgivare, deras uppfattning i denna fråga redovisas i figur 4.20.

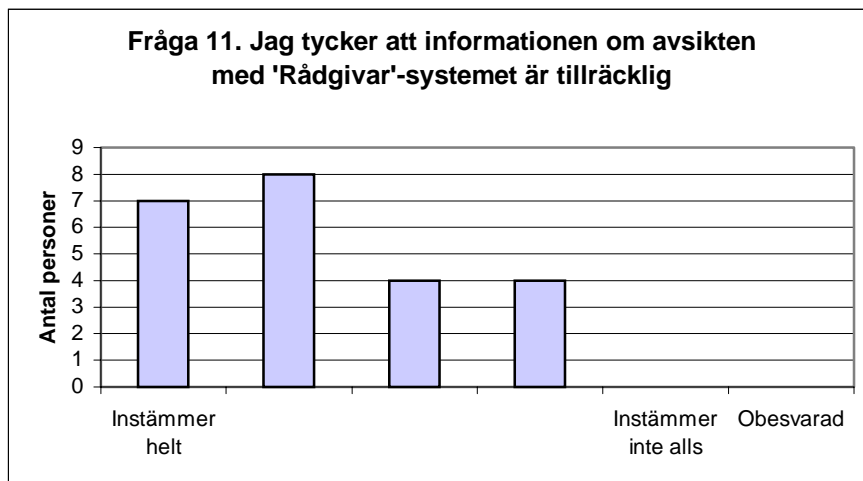
Figur 4.20. Samtliga tjugotre svarande instämmer helt i påståendet.

4.2 Hela Rådgivarfunktionen

I detta avsnitt redovisas den empiriska data som gäller hur Rådgivarfunktionen som helhet värderas. Först behandlas medlemmarnas förståelse av funktionen därefter redovisas huruvida de är positiva till föreningens användning av funktionen.

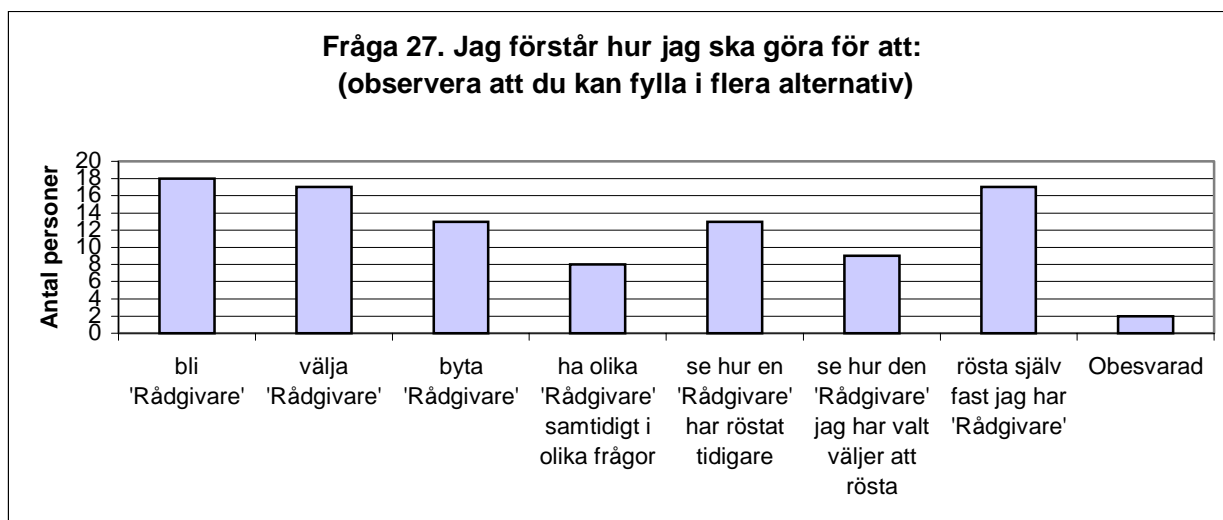
4.2.1 Medlemmarnas förståelse av Rådgivarfunktionen

På föreningen Demoex webbsida ges information om tankegångarna bakom Rådgivarsystemet och hur det rent praktiskt kan användas. Medlemmarna tillfrågades om i vilken grad de anser att denna information är tillräcklig, svaren visas i figur 4.21.

Figur 4.21. Sju av de svarande instämmer helt i påståendet.

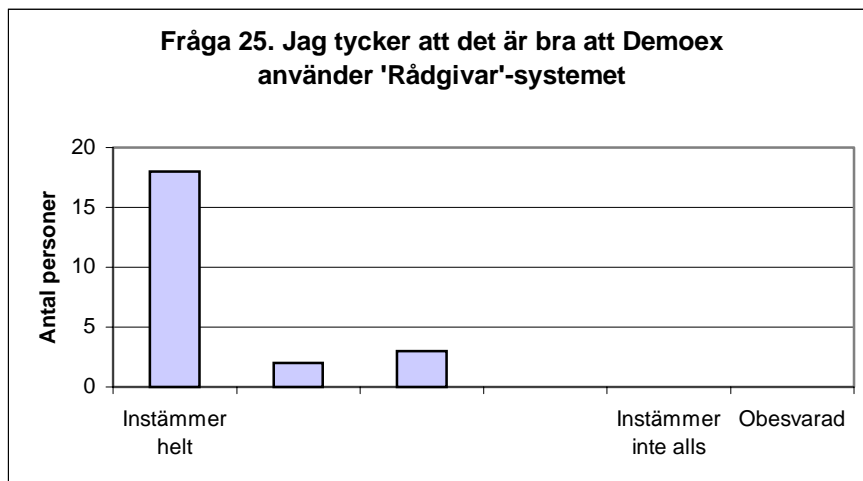
Medlemmarna tillfrågades om de förstår hur de olika delfunktionerna ska användas. Sju delfunktioner listades och respondenterna besvarade frågan genom att markera en eller flera av dessa, se figur 4.22. Frågan besvarades av 21 av de 23 enkättagarna.

Figur 4.22. Sjutton personer anger att de förstår hur de ska göra för att välja Rådgivare.

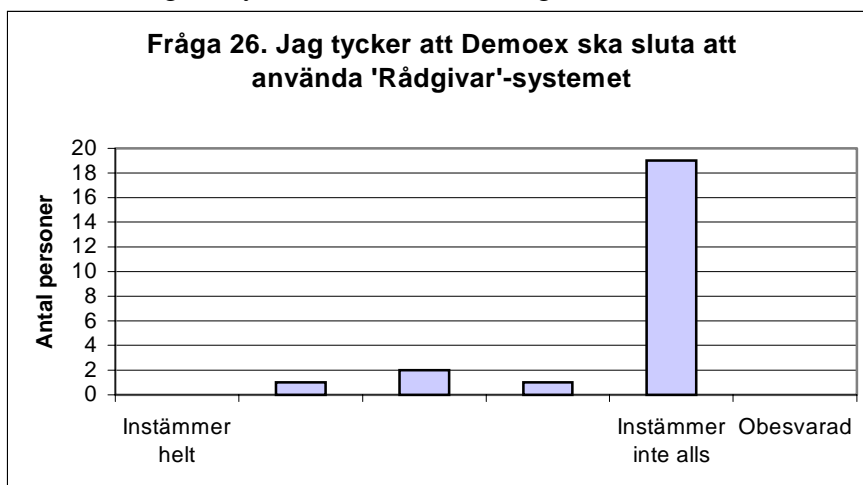
4.2.2 Vill medlemmarna ha Rådgivarsystemet?

För att mäta medlemmarnas övergripande syn på Rådgivarfunktionens värde och hur de ser på fortsatt användning ombads de ta ställning till två påståenden. Respondenternas värdering av det första påståendet, ”Jag tycker att det är bra att Demoex använder Rådgivarsystemet”, redovisas i figur 4.23.

Figur 4.23. Arton personer instämmer helt i påståendet.

Respondenternas värdering av det andra påståendet, ”Jag tycker att Demoex ska sluta att använda Rådgivarsystemet”, redovisas i figur 4.24.

Figur 4.24. Nitton personer instämmer inte alls i påståendet.

Av de genomförda intervjuerna framgår att en av de intervjuade Rådgivarna är negativ till Rådgivarsystemet och inte tycker att föreningen ska använda det. Motiveringen är att det är ”i mindre grad direktdemokratiskt. Om inte den möjligheten fanns skulle man delta mer aktivt.” De övriga tycker att idén är bra, en av dem säger att det gör det möjligt att ”överbrygga det stora glappet mellan representativ demokrati och direktdemokrati och kunna skapa ett flexibelt mellanting”. En annan intervjuperson framhåller att:

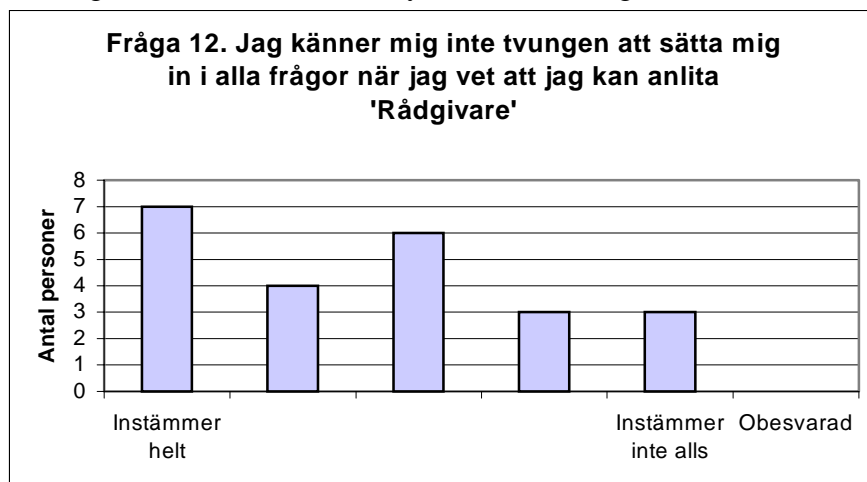
Det är viktigt att det finns i det här systemet. Det är viktigt att jag kan välja själv hur stor aktiv del jag tar. Idén med Demoex är ju att man ska komma till tals - inte intressera sig för kommunala frågor bara vart fjärde år. Man ska kunna följa debatten och tycka till där man vill tycka till. I de fall man inte vill tar någon annan den rollen.

4.3 Rådgivarfunktionens syftessuppfyllande

Som tidigare beskrivits är Rådgivarfunktionens syfte att ge människor stöd så att de kan engagera sig, men samtidigt kunna välja att endast delta aktivt i mån av tid, ork och intresse utan att detta leder till så lågt deltagande i enskilda omröstningar att besluten som fattas blir odemokratiska. Två kriterier har ställts upp för att undersöka om syftet uppfylls. I detta avsnitt redovisas de enkätsvar och de tillvaratagna uppgifter som står i relation till kriterierna.

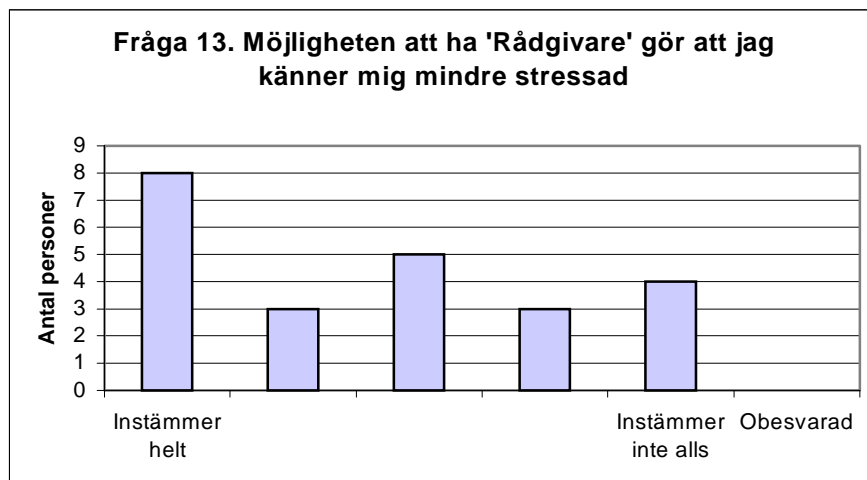
Kriterium 1) Medlemmarna upplever det som ett stöd att möjligheten att anlita Rådgivare finns.

Medlemmarna har ombetts värdera tre påståenden som är relaterade till det första kriteriet. Det första påståendet gäller om Rådgivarsystemet påverkar graden av tvång att sätta sig in i alla frågor. Påståendets exakta lydelse och de avgivna svaren visas i figur 4.25.

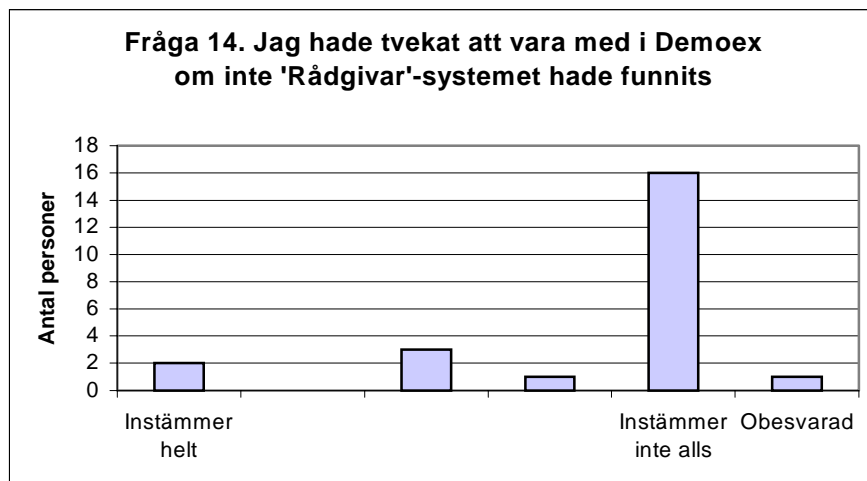
Figur 4.25. Sju personer instämmer helt i påståendet.

Det andra påståendet handlar om ifall Rådgivarsystemet påverkar graden av upplevd stress. I figur 4.26 visas påståendets exakta lydelse och de avgivna svaren.

Figur 4.26. Åtta personer instämmer helt i påståendet.

Det tredje påståendet som respondenterna har fått ta ställning till gäller om möjligheten att ha Rådgivare har påverkat dem i deras beslut att ansluta sig till föreningen. Påståendets exakta lydelse och de avgivna svaren visas i figur 4.27.

Figur 4.27. Två personer instämmer helt i påståendet.

Kriterium 2) Rådgivarfunktionen minskar risken för alltför lågt röstdeltagande.

För att undersöka det andra kriteriet tillvaratogs röstningsdata från systemet i samband med den slutliga omröstning som avslutades 2003-04-27. Denna data visas i sammanställd form i tabell 4.1.

Tabell 4.1. Röstfördelning vid slutlig omröstning med deadline 2003-04-27

	Aktiva röster	Passiva röster via Rådgivare	Totalt antal röster	Antal Rådgivare som röstade
Ärende 1	7	10	17	2
Ärende 2	4	13	17	2
Ärende 3	3	11	14	1
Ärende 4	8	9	17	1
Ärende 5	8	10	18	2
Ärende 6	9	8	19	3

Tolkningsexempel: I ärende 1 röstade sju personer aktivt, två av dessa var Rådgivare som även röstade för ytterligare tio personer, vilket gjorde att det totala antalet röster i ärende 1 uppgick till sjutton röster.

4.4 Hur Rådgivarfunktionen kan förbättras

I detta avsnitt redovisas de svar lämnats på frågor gällande hur funktionen om helhet fungerar och vad som kan förbättras samt de allmänna kommentarer som getts.

4.4.1 Förbättringsförslag

Fråga 28 i enkäten var en öppen fråga som löd: "Hur kan Rådgivarsystemet förbättras?" 7 av de 23 personerna som besvarade enkäten lämnade här egenformulerade förslag till förbättringar, dessa har sorterats efter ämne och redovisas nedan under ämnesrubriker:

Angående presentationen av Rådgivarna och deras tidigare röstning:

- Visa mycket bättre hur rådgivaren har röstat tidigare. Idag får man ut en totalt obegriplig lista, där det inte går att se ifall en avgiven röst gäller frågan innan eller frågan efter. Dessutom beskrivs frågan så kortfattat att man inte alls kan se vad frågan gällde.

- Rådgivarsystemet är idag mycket underutvecklat. Det är nästintill omöjligt att få en uppfattning om hur de har röstat.
- Rådgivarsystemet bör även kompletteras med en enkät med allmänna politiska frågor, som både rådgivarna och de som ska välja rådgivare fyller i. Systemet kan sedan plocka fram den eller de rådgivare som ligger närmast det egna resultatet på enkäten.
- Tydligare summering av rådgivarens röstning
- Bör finnas funktioner för att jämföra rådgivares olika ståndpunkter och hur de har röstat.
- Tydligare presentationer av rådgivarna och deras röstning är önskvärd.
- Eftersom Demoex är vår röst i kommunalfullmäktige som i sin tur arbetar genom politiska partier är det viktigt att veta rådgivarens politiska ställningstagande.
- Det vore bra om det fanns rådgivare med tydlig politisk färg så att man t.ex. kan välja en sosse i en nämnd och en folkpartist i en annan. Om Demoex på sikt får fler röster och blir ett vågmästarparti är det viktigt att de andra partierna inte försöker frysa ut oss utan istället samarbetar för att öka deltagandet i demokratin.

Angående anvisningar till användare:

- Borde stå tydliga anvisningar på hemsidan. Vill ha klicka-här-knappar där det klart och tydligt framgår vad man kan göra och hur man kan göra. Dessutom vill jag ha en varför-knapp där man kan få motivering och förklaring.

Angående möjlighet att sluta att ha Rådgivare:

- När man väl valt en rådgivare går det inte att välja att inte ha någon alls.

Övrigt:

- Genom ett flerfönstersystem som ger omedelbar och fullständig visibilitet. Man ska inte behöva leta efter de här uppgifterna, de skall pushas på varje användare.
- Vet ej

Tre av de fyra intervjuade Rådgivarna ger en del förslag till förbättringar medan den fjärde tycker att det är bra som det är. Förslag som nämns under intervjuerna är: bättre information till medlemmarna om hur Rådgivarsystemet fungerar; tydligare presentation av Rådgivarna och hur de har röstat tidigare; Rådgivare som är mer specialiserade på vissa frågor: "Om t.ex. någon är specialist på skolfrågor så kan man ju anlita den att rösta i dessa frågor."; Rådgivare med klarare och tydligare profil: "Om en Rådgivare anger att 'jag är sosse, jag kommer alltid att rösta som sossarna' så vet man ju hur denne kommer att rösta, annars är det chansartat...". I övrigt anser de intervjuade Rådgivarna att det fungerar som det var tänkt och ser inga tekniska problem med funktionen.

4.4.2 Allmänna kommentarer

Fråga 29 i enkäten löd: "Här kan du lämna allmänna kommentarer om Rådgivarsystemet eller om enkäten". 7 personer lämnade kommentarer:

- ❑ Rådgivarsystemet är framtidens demokrati! Detta kommer i framtiden att helt ersätta riksdagen.
- ❑ Jag skulle själv aldrig låta en annan människa föra min röst eller välja att rösta för någon annan men om folk vill ha denna funktion kvar är det väl bra om den inte tas bort.
- ❑ Det är ett genialiskt påhitt! Rådgivarsystemet gör en mjuk kompromiss mellan direkt och representativ demokrati möjlig. Systemet ger medlemmarna maximal valfrihet.
- ❑ Jag har en väldigt slö dator hemma, vilket leder till att min användning av demoex-hemsidan blir minimal. sidan är rätt fet och man får vänta i, vad som idag känns som en, evighet innan den är fullt laddad. skulle säkerligen bli mer aktiv om jag hade en bättre uppkoppling, allra helst bredband.
- ❑ Vi har haft funktionen länge, men tror inte att den används särskilt flitigt. Behövs klarare anvisningar. Men så fort funktionen blivit bättre tror jag att den kommer göra mycket nytta!
- ❑ I framtiden är det nödvändigt att alla politiska partier har rådgivare på Demoex om det ska kännas meningsfullt att vara med i Demoex. Man kan ju faktiskt inte rösta för ett politiskt parti i kommunalvalet om man lägger sin röst på Demoex och då måste man vara säker på att kunna påverka samma typ av politik som om man röstade på ett politiskt parti.
- ❑ Som hela NetConference är rådgivarfunktionen ytterst oanvändarvänlig. Jag tror det är alldeles för tidigt att dra några slutsatser om rådgivarsystemets funktionalitet utifrån Demoex.

Även intervjupersonerna har i anslutning till sina svar lämnat allmänna kommentarer. Flera av de intervjuade Rådgivarna har klara visioner av hur funktionen kan komma att spela en annan roll om föreningen växer och får en tyngre roll i den kommunalpolitiska processen. Flera av dem vill se en klarare profilering av Rådgivarna där dessa inte längre enbart är allmänintresserade medborgare utan i högre grad utgörs av specialister inom fackområden eller etablerade politiker med klar ideologisk profil. En möjlig utveckling som nämns är att Demoex med ökat väljarstöd och större antal invalda kan vara representerade i kommunens olika nämnder och därmed även ha motsvarande delfora inom Demoex demokratiforum med inriktning på de olika nämndernas verksamhetsområden och med specialister på dessa frågor som Rådgivare. Det talas också om Demoex som en katalysator för engagerade medborgare av alla politiska färger där dessa kan få mer inflytande på detaljnivå i kommunpolitiken. Om Demoex efter ett framtida val kommer i vågmästarställning tror flera av de intervjuade att Demoex just genom Rådgivarsystemet kommer att fungera på detta sätt. Flera av dem säger att de ser användningen av funktionen i dagsläget mer som en inkörningsperiod, ett experiment i liten skala inför en kommande bredare användning.

5 Analys och diskussion

I detta kapitel analyseras först bortfallet i enkätundersökningen, därefter analyseras det inhämtade materialet i syfte att besvara de frågor som ligger till grund för undersökningen. I kapitlets tredje avsnitt analyseras hur den bild som tecknats i det föregående avsnittet passar in i den omgivande demokratiteorins kontextuella sammanhang så som det beskrivits i rapportens teoridel. Under kapitlets gång förs även en diskussion om sammanhang och möjliga orsaker till varför det ser ut som det gör.

5.1 Bortfallsanalys

Av 52 medlemmar svarade 23 personer på enkäten. Svarsfrekvensen var därmed ca 44 %. Bortfallet utgörs av 29 personer eller 56 %. Vid den aktivitet som pågick på föreningens webbsida under samma period som enkäten låg ute (utgallring av frågor inför den slutliga omröstningen) röstade som mest 23 personer i samma fråga inklusive de personer som röstade passivt via vald Rådgivare. Det kan finnas skäl att anta att de 23 som besvarade enkäten i stort utgörs av den grupp som för närvarande deltar aktivt på webbsidan eller representeras av Rådgivare. Som stöd för detta kan konstateras att 13 av de svarande uppger att de har anlitat Rådgivare, ett antal som sammanfaller med det största antalet röster via Rådgivare i någon fråga vid den slutliga omröstning som analyseras i rapporten. De 29 personer som utgör bortfallet kan i så fall antas vara stödmedlemmar eller medlemmar som av någon anledning inte är så pass aktiva för närvarande att de ens låter sig företrädas av en Rådgivare. Mot denna förenklade förklaring talar dock att så gott som samtliga som i enkäten svarar att de valt Rådgivare uppger att de även röstar själva, var tredje av dem så ofta som varje vecka. Detta kan betyda att även en del av de medlemmar som återfinns i bortfallet har valt att låta sig företrädas av Rådgivare. Trots att ett större deltagande i enkäten hade förväntats och hade tillfört undersökningen värdefull data måste det dock anses som tämligen tillfredställande att antalet svar så pass väl överensstämmer med antalet aktiva inom föreningen.

5.2 Rådgivarfunktionen

Problemformuleringens delfrågor används i detta avsnitt som rubriker på kapitlets olika avsnitt, i dessa analyseras och diskuteras vilka svar på frågorna som kan ges utifrån materialet.

5.2.1 Hur används, värderas och fungerar Rådgivarfunktionens delfunktioner?

Detta avsnitt är uppdelat så att de olika delfunktionerna avhandlas i tur och ordning.

Att vara Rådgivare:

Antalet Rådgivare har sedan Demoex bildades gradvis stigit från en till tre personer, en person ytterligare är Rådgivare av och till. Antalet aktiva Rådgivare är således förhållandevis litet, vilket uppmärksammas på föreningens webbsida där medlemmarna uppmanas att bli Rådgivare. Utifrån detta är det inte förvånande att en majoritet av de medlemmar som besvarat enkäten vill ha fler Rådgivare att välja bland. De förslag till förklaringar till det låga antalet Rådgivare som ges i intervjuerna, bl.a. blygsamhet, ovilja att röja rösthemligheten och ovilja att sticka ut hakan och ta en större roll, täcker troligen delar av de verkliga grunderna. Att Rådgivarrollen beskrivs som en expertroll i den allmänna information om funktionen som ges på Demoex webbsida kan vara en ytterligare orsak till att inte fler följer uppmaningen. Enkätsvaren visar dock att ett överraskande stort antal kan tänka sig att vara Rådgivare, men ändå avstår. Det hade möjligen varit av värde att i enkäten ställa en öppen fråga om varför

man inte är Rådgivare. Vilka är det då som kan tänka sig vara Rådgivare? Det hade legat nära till hands att anta att de som själva har Rådgivare inte kan tänka sig att bli det och vise versa. En korstabulering (tabell 5.1) visar emellertid en stor spridning, nästan hälften av de svarande som har anlitat Rådgivare kan i någon grad tänka sig att själv bli Rådgivare. Vid tolkning av siffrorna ska det beaktas att 3 av de svarande redan är Rådgivare.

Tabell 5.1 Korstabell över frågorna 2 och 24

Har du rådgivare nu?	Jag kan tänka mig att vara Rådgivare					Obesvarad	Totalt
	Instämmer helt				Instämmer inte alls		
Ja	2	3	1	3	3	0	12
Nej	5	1	0	2	2	0	10
Vet ej	0	0	0	1	0	0	1
Obesvarad	0	0	0	0	0	0	0
Totalt	7	4	1	6	5	0	23

Tolkningsexempel: Två personer som själva har anlitat Rådgivare instämmer helt i påståendet "Jag kan tänka mig att vara Rådgivare".

De skäl som de intervjuade Rådgivarna anför till varför de har antagit rollen är främst nyfikenhet och ansvar för att det ska finnas Rådgivare. Ingen har nämnt ökat inflytande som en orsak. Detta skulle ändå kunna utgöra ett dolt motiv. I detta fall kan det dock avskrivas då de övriga svaren ger en annan bild av deras övergripande syn på rollen, den bilden är dock inte entydig i övriga hänseenden eftersom Rådgivarna skiljer sig åt inbördes i sin syn på sin egen roll i systemet. Endast en av de intervjuade säger sig rösta annorlunda som Rådgivare än som privatperson, detta genom att ta intryck av debatten och göra pragmatiska avvägningar. Rådgivarna besöker webbsidan olika ofta, alltifrån varje dag till ett par gånger i månaden. Tre av dem sätter sig inte in i frågorna i högre grad eller röstar i fler frågor därför att de är Rådgivare, endast den fjärde anser att Rådgivarrollen medför ett ansvar att sätta sig in i alla frågor och utnyttja rösträtten till fullo. En av Rådgivarna uppger sig ha anlitat en av de andra som sin Rådgivare. Längre fram i rapporten fastslås att det inte går att med säkerhet säga i hur hög grad antalet röster ökar genom att Rådgivarsystemet används, men det går att här klart fastslå att när det används uppstår en risk att Rådgivarna kan minska antalet röster genom att inte känna ansvar att rösta i alla frågor. Även om en Rådgivare anlitar en annan Rådgivare och därmed menar sig legitimeras uteblivet röstande utgör inte detta förfarande någon garanti, tvärtom kan det leda till att ett uteblivet röstande i slutänden får större effekt. Det kan, om systemet används i stor skala, bildas kedjor eller i värsta fall cirklar av delegerande där personen vid kedjans ändpunkt eller cirkelns slutningspunkt kan orsaka enormt bortfall genom ett uteblivet röstande. Tekniska fel kan också orsaka ett enstaka uteblivet röstande, därmed kan beroendet av tekniken sägas öka i samma grad som delegeringen till en enskild Rådgivare ökar. Dessa risker måste beaktas vid användning av ett system där delegeringen i sig är dold.

Att ha Rådgivare:

12 personer svarar att de har eller har haft Rådgivare. Närmare analys av enkätsvaren visar att en ytterligare person besvarar i stort sett alla frågor som ställs specifikt till dem som har eller har haft Rådgivare, trots att den personen på de inledande frågorna uppger sig varken ha eller ha haft Rådgivare. Samtidigt har en person som svarar att den har Rådgivare trots detta hoppat över de specifika frågorna. Svaren på de specifika frågorna (fråga 4-10) kan därför sägas ha en osäkerhet på +-1.

Vid bedömning av det antal som har Rådgivare bör ytterligare en faktor uppmärksammas. När någon har valt att ha Rådgivare är det inte tekniskt möjligt att ångra detta och välja att inte ha Rådgivare. (Denna brist uppmärksammas närmare längre fram i rapporten i samband med förslag till förbättringar.) Detta förhållande gör att det kan finnas skäl att anta att åtminstone några av de deltagare som nu har Rådgivare skulle välja bort detta om det vore möjligt. Man har kanske valt en Rådgivare i samband med att man skulle vara bortrest för en kortare tid, varvid behovet upphörde vid återkomsten. En annan orsak kan vara att man velat testa funktionen utan att ha för avsikt att behålla Rådgivaren. Så kan vara fallet med de 2 personer som svarat "Annat" på frågan om varför de valde att ha Rådgivare, de har båda angett som orsak att de ville pröva funktionen. Bland de fasta svarsalternativ som gavs i denna fråga har två av de orsaker som är relaterade till funktionens syfte fått flest markeringar (att missa att rösta eller inte hinna sätta sig in i frågan) följda av ytterligare en som kan relateras till syftet (att ha ont om tid, men ändå vilja påverka). Två orsaker som handlar om att inte alltid förstå frågorna och att slippa ta ställning i alla frågor har också fått ungefär lika många markeringar som den sistnämnda. Endast en har valt Rådgivare för att få råd inför det egna röstandet (vilket indikerar att benämningen "Rådgivare" som tillverkaren satt på rollen inte är helt adekvat bland nuvarande användare). Det är värt att notera att ingen markerat det alternativ som handlar om brist på datortillgång. Detta behöver inte betyda att ingen har valt Rådgivare med detta motiv, det kan också betyda att just de personerna av samma anledning inte har besvarat enkäten eftersom både inbjudan och ifyllande kommuniceras via dator.

Att ha flera Rådgivare samtidigt /

Att byta Rådgivare:

Medlemmarna värderar Rådgivarfunktionens delfunktioner genomgående högt. Däremot har de inte i så stor utsträckning använt de mer avancerade delfunktionerna som att ha flera Rådgivare eller byta Rådgivare, endast en av respondenterna har använt dessa två delfunktioner. Majoriteten anser dock att det är av stort värde att även dessa möjligheter finns. Att medlemmarna värderar även de i mindre grad använda delfunktionerna så högt visar klart att det inte finns en omedelbar överensstämmelse mellan behov och faktisk användning. Att något inte används kan aldrigoreflekterat ses som liktydigt med att det är onödigt och kan tas bort. Snarare står troligen orsaken till den låga användningen av just dessa möjligheter att finna i två faktorer: dels att det inte finns så många och klart differentierade alternativa Rådgivare att välja på som medlemmarna skulle önska, dels att det med den nuvarande utformningen inte går att ha olika Rådgivare för olika ämnesområden på det sätt som skulle kunna ske om varje ämnesområde hade sitt eget delforum. Vid intervjuerna nämns också att det skulle vara värdefullt om man kunde ha ett delforum för varje nämnd vid en framtida större representation inom kommunpolitiken, därigenom skulle man på ett naturligt sätt behandla olika ämnesområden i olika delfora. I den nuvarande situationen med kommunfullmäktiges samtliga ärenden behandlade inom samma delforum är det inte möjligt att ha olika Rådgivare för olika ämnesområden. I vissa fall öppnas dock ett delforum i en specifik eller övergripande fråga (annan än ett aktuellt ärende som ligger hos kommunfullmäktige). I dessa fall kan man ha olika Rådgivare i olika "frågor".

Att se presentation av Rådgivaren och hur Rådgivaren har röstat tidigare:

När det gäller inhämtande av information om olika Rådgivare tycker en klar majoritet att det är viktigt att Rådgivarna presenterar sig och sina åsikter väl och att det går att få information om hur Rådgivarna har röstat tidigare. När det gäller i vilken grad de tycker att den information som ges är tillräcklig och tydlig är svaren spridda och nästan jämt fördelade mellan den positiva och den negativa delen av skalan för både presentationen och röststatistiken. Det är förvånande att inte fler ställt sig negativa till utformningen av

röststatistiken då denna visar uppenbara brister och får hård kritik när deltagarna ombeds ge förslag till förbättringar. En möjlig förklaring är att inte alla har haft anledning att studera den närmare.

Att se hur en Rådgivare man har valt väljer att rösta /

Att följa debatten och rösta medan man har Rådgivare:

En deltagare som har anlitat en Rådgivare kan hela tiden enkelt följa hur den egna Rådgivaren röstar i de frågor som är aktuella utan att behöva gå till röststatistiken. Informationen visas direkt på samma rad som frågans rubrik och i direkt anslutning till informationen om deltagaren själv har röstat ännu och i så fall hur. Utifrån detta är det förvånande att inte fler än knappt hälften av de svarande som anlitat Rådgivare uppger att de någon gång tar del av denna information trots att nästan samtliga av dessa svarar att de följer debatten och röstar medan de har Rådgivare, en tredjedel varje vecka, resten mindre ofta. Svaren tyder alltså på en anmärkningsvärt hög aktivitetsnivå hos de personer som har valt Rådgivare. Svarsalternativet "Ja, men inte varje vecka" täcker dock in ett alltför vitt spann för att någon exakt värdering av deras aktivitetsnivå ska kunna göras. Den största enigheten i hela materialet återfinns vid frågan om värdet av att kunna rösta över en Rådgivare man har valt. Där instämmer samtliga i att det är viktigt att denna möjlighet finns. Även möjligheten att se hur Rådgivaren röstar värderas högt av en majoritet.

5.2.2 Hur värderas Rådgivarfunktionen som helhet?

I detta avsnitt granskas det material som avser hur Rådgivarfunktionen värderas av de personer som deltagit i undersökningen.

Förstår medlemmarna hur Rådgivarfunktionen ska användas?

7 av 23 svarande i enkäten instämmer helt i att Demoex ger tillräcklig informationen om avsikten med Rådgivarfunktionen, siffrorna visar att det finns ett visst utrymme för utökad information. Missnöjet är dock inte utpräglat, ingen är helt negativ och endast 4 personer är till viss del negativa.

De som besvarar enkäten har fått markera de delfunktioner de förstår hur de ska använda. 21 personer besvarade frågan, andelen markeringar för de olika delfunktionerna varierade från 8 till 18. En förklaring till de förhållandevis låga siffrorna kan vara att en del av de svarande aldrig har haft intresse av att använda vissa delfunktioner och därför inte haft anledning att sätta sig in i hur de fungerar. Det är dock anmärkningsvärt att endast 9 personer anger att de förstår hur de ska göra för att se hur den Rådgivare de har valt väljer att rösta, eftersom 13 av de svarande har anlitat Rådgivare. Samtidigt kan det anses positivt att så många som drygt var fjärde har markerat att de förstår hur de ska använda samtliga delfunktioner.

En av de intervjuade Rådgivarna tror inte att medlemmarna vet riktigt hur Rådgivarfunktionen fungerar och fortsätter "Jag känner mig inte själv säker på hur det fungerar, trots att jag själv är Rådgivare".

Vill medlemmarna ha Rådgivarsystemet?

För att få ett mått på medlemmarnas övergripande syn på Rådgivarsystemet och vilken inställning de har till fortsatt användning fick de ta ställning till två påståenden:

- "Jag tycker att det är bra att Demoex använder Rådgivarsystemet" – här instämmer 18 personer helt, de övriga instämmer delvis eller ställer sig neutrala. En klar majoritet är alltså positiv till Rådgivarsystemet.

- ”Jag tycker att Demoex ska sluta att använda Rådgivarsystemet” – här instämmer 19 personer inte alls, de övriga sprider sig över skalan, ingen instämmer dock helt. En klar majoritet vill alltså behålla Rådgivarsystemet.

En av de intervjuade Rådgivarna är negativ till Rådgivarsystemet som idé och vill helst se att föreningen slutar använda det. Detta är dock en privat åsikt som tydligen inte avhåller personen ifråga från att själv engagera sig i systemet. Övriga Rådgivare uttrycker sig positivt om idén med flexibel röstdelegering och har visioner för utökad användning i framtiden.

Hur värderas Rådgivarfunktionen som helhet? En sammanfattande bedömning utifrån ovanstående är att de som deltagit i undersökningen överlag har en positiv inställning till Rådgivarfunktionen och vill att den ska finnas kvar. Utökad information om den praktiska användningen skulle möjligen kunna öka uppskattningen ytterligare.

5.2.3 Fyller Rådgivarfunktionen sitt syfte?

Två kriterier har satts upp för att värdera om Rådgivarfunktionen fyller sitt syfte vid användningen hos föreningen Demoex. I detta avsnitt provas först kriterierna var för sig, utfallet sammanställs sedan i slutet av avsnittet.

Kriterium 1) Medlemmarna upplever det som ett stöd att möjligheten att anlita Rådgivare finns.

För att undersöka om de som valt att anlita Rådgivare respektive de som inte gjort detta skiljer sig åt i sin värdering av de tre påståenden som är givna i relation till det första kriteriet har korstabuleringar utförts (tabell 5.2, 5.3 och 5.4).

Tabell 5.2 Korstabell över frågorna 2 och 12

Har du Rådgivare nu?	Jag känner mig inte tvungen att sätta mig in i alla frågor när jag vet att jag kan anlita Rådgivare						Totalt
	Instämmer helt				Instämmer inte alls	Obesvarad	
Ja	5	2	3	2	0	0	12
Nej	2	2	2	1	3	0	10
Vet ej	0	0	1	0	0	0	1
Obesvarad	0	0	0	0	0	0	0
Totalt	7	4	6	3	3	0	23

Tolkningsexempel: Fem personer som själva har anlitat Rådgivare instämmer helt i påståendet ”Jag känner mig inte tvungen att sätta mig in i alla frågor när jag vet att jag kan anlita Rådgivare”.

Av tabell 5.2 framgår att de som har Rådgivare i större grad instämmer i det aktuella påståendet (”Jag känner mig inte tvungen att sätta mig in i alla frågor när jag vet att jag kan anlita Rådgivare”) än de som inte har Rådgivare, de sistnämnda är i stort sett jämt fördelade över hela skalan. Det är värt att notera att 4 personer utan Rådgivare instämmer helt eller delvis, de ser således vetskapen om möjligheten som ett stöd, trots att de inte valt att utnyttja den.

Tabell 5.3 Korstabell över frågorna 2 och 13

Har du Rådgivare nu?	Möjligheten att ha Rådgivare gör att jag känner mig mindre stressad						
	Instämmer helt				Instämmer inte alls	Obesvarad	Totalt
Ja	7	2	3	0	0	0	12
Nej	1	1	2	3	3	0	10
Vet ej	0	0	0	0	1	0	1
Obesvarad	0	0	0	0	0	0	0
Totalt	8	3	5	3	4	0	23

Tolkningsexempel: Sju personer som själva har anlitat Rådgivare instämmer helt i påståendet ”Möjligheten att ha Rådgivare gör att jag känner mig mindre stressad”.

När det gäller att ta ställning till om möjligheten att anlita Rådgivare gör att deltagaren känner sig mindre stressad instämmer de som har anlitat Rådgivare i klart högre grad än de som inte har anlitat Rådgivare (tabell 5.3). Detta kan tolkas som att de upplever minskad stress efter att de valt Rådgivare.

Tabell 5.4 Korstabell över frågorna 2 och 14

Har du Rådgivare nu?	Jag hade tvekat att vara med i Demoex om inte Rådgivarsystemet hade funnits						
	Instämmer helt				Instämmer inte alls	Obesvarad	Totalt
Ja	2	0	3	1	6	0	12
Nej	0	0	0	0	9	1	10
Vet ej	0	0	0	0	1	0	1
Obesvarad	0	0	0	0	0	0	0
Totalt	2	0	3	1	6	1	23

Tolkningsexempel: Två personer som själva har anlitat Rådgivare instämmer helt i påståendet ”Jag hade tvekat att vara med i Demoex om inte Rådgivarsystemet funnits”.

Av tabell 5.4 framgår att endast 2 personer instämmer helt i påståendet ”Jag hade tvekat att vara med i Demoex om inte Rådgivarsystemet hade funnits”, 3 personer ställer sig neutrala medan en person är till viss grad negativ. Samtliga dessa har själva anlitat Rådgivare. Trots de låga siffrorna är det ändå värt att notera att 6 personer därmed har valt att inte helt avfärda påståendet.

Vid bedömning av det första kriteriet är det även värt att ha med i beaktande att när respondenterna får frågan om varför de valt att ha Rådgivare är det anledningar som stämmer med funktionens syfte som får flest markeringar (se fråga 10, figur 4.6). Det handlar om backup ifall medlemmen inte skulle hinna sätta sig in i en fråga eller skulle missa att rösta.

Uppfylls kriterium 1? Ja. Denna bedömning är grundad på den förhållandevis höga andel som instämmer i påståendena i fråga 12 och 13, den andel som inte avfärdar påståendet i fråga 14

samt på de motiveringar till att välja Rådgivare som angavs i fråga 10. Siffrorna är dock inte helt entydiga.

Kriterium 2) Rådgivarfunktionen minskar risken för alltför lågt röstdeltagande.

Röststatistiken som har tillvaratagits ur systemet från den slutliga omröstningen med deadline den 27 april 2003 har analyserats i enlighet med den metod som beskrivs i avsnitt 2.4. Resultatet visas i tabell 5.5. Utförligare beskrivning av underlag och utförda beräkningar ges i bilaga G.

Tabell 5.5 Ökningseffekt genom tillskott av passiva röster via Rådgivare

	Antal aktiva röster	Antal passiva röster via Rådgivare	Totalt antal röster	Antal Rådgivare som röstade	Ökningseffekt i procent
Ärende 1	7	10	17	2	143
Ärende 2	4	13	17	2	325
Ärende 3	3	11	14	1	367
Ärende 4	8	9	17	1	113
Ärende 5	8	10	18	2	125
Ärende 6	9	8	19	3	111
Genomsnittlig ökningseffekt i procent	-	-	-	-	197

Tolkningsexempel: För ärende 1 ökar antalet röster med 143 % genom tillskottet av passiva röster som gått via Rådgivare.

Tabell 5.5 visar att den procentuella ökningseffekten varierar mellan 111 % och 367 % vid röstning i de olika ärendena. De stora variationerna kan troligen förklaras utifrån en varierande grad av intresse för och kunskap om de olika områden som ärendena gäller. (I materialet i bilaga G finns samtliga ärendens ämnen angivna.) Det ärende där antalet aktiva röster är lägst (ärende 3) gäller åtgärder för att klara årets budget. En del av medlemmarna kan ha bedömt frågan som svår att sätta sig in i. Det är också det ärende där den högsta ökningseffekten återfinns (367 %). De aktiva rösterna uppgick till endast 3 i omröstningen om detta ärende. Det ärende som lockat flest aktiva röstande har varit uppe till debatt och omröstning vid tidigare tillfälle och gäller om McDonalds och en lågprishandel ska ges etableringstillstånd. Ökningseffekten är dock över 100 % även i detta ärende. Uträkning av den genomsnittliga procentuella ökningseffekten genom tillskott av de passiva rösterna, beräknat utifrån ökningseffekten för de enskilda ärendena vid detta röstningstillfälle, ger resultatet 197 %, vilket kan sägas visa på en i hög grad signifikant ökning då det innebär att antalet röster i det närmaste tredubblas. Även den lägsta uppmätta ökningseffekten i en enskild omröstning, 111 %, visar på en signifikant ökning. En beräkning enligt den alternativa beräkningsmetod som diskuterades i avsnitt 2.4 visar på en genomsnittlig ökning med 162 %, även dessa ökningssiffror visar på en betydande signifikansgrad.

De utförda beräkningarna visar att tillskottet av passiva röster ger en signifikant ökning av antalet röster vid samtliga enskilda omröstningar i den analyserade röstomgången. Den genomsnittliga ökningseffekten är i hög grad signifikant. Det går dock inte att fastställa i hur hög grad det ökar antalet röster att Rådgivarsystemet används. Då det är omöjligt att veta hur många som hade valt att rösta om föreningen inte använde Rådgivarsystemet går det inte bedöma vilken reell effekt användningen har på antalet röster. En av Rådgivarna uttrycker åsikten att det hade varit fler aktivt röstande om funktionen inte använts. Huruvida så hade

varit fallet undandrar sig all bedömning. Klart är dock att 2 personer faktiskt instämmer helt i påståendet att de hade tvekat att vara med i Demoex om Rådgivarsystemet inte använts (se tabell 5.4). Majoriteten instämmer dock inte, av detta går det emellertid inte att dra slutsatsen att de som nu har Rådgivare annars skulle rösta själva, detta med tanke på att ett stort antal av Demoex medlemmar varken har Rådgivare eller röstar aktivt.

De tekniska problem som uppstod i samband med den analyserade röstomgången bör även beaktas vid värdering av om kriteriet uppfylls. En grov jämförelse med deltagandet vid den närmast föregående aktiviteten på föreningens webbsida, en utgallring av frågor som skulle vara med i den slutliga omröstningen, ger vid handen att i snitt 5 personer fler deltog aktivt vid det tidigare tillfället då inga tekniska problem förelåg. Det är dock omöjligt att av detta dra slutsatsen att deltagandet utan tekniska problem hade legat på samma nivå även vid detta tillfälle. Däremot kan det konstateras att, eftersom minskad andel aktiva deltagare ökar effekten av Rådgivarfunktionen, det är i just denna typ av situation, vilken medför ett troligt bortfall av aktiva deltagare, som tillskottet av de passiva rösterna gör att alltför lågt deltagande undviks. Demoex slutliga omröstning kan inte göras om i de fall då tekniska problem uppstått när resultatet av omröstningen ligger till grund för hur deras representant ska rösta vid det kommunfullmäktigemöte som äger rum dagen efter omröstningens deadline. Verksamheten är helt beroende av att tekniken fungerar. Vid just denna omröstning hade det därför stor betydelse att Rådgivarna kunde rösta och därmed säkra en så pass hög deltagarsiffra.

Uppfylls kriterium 2? Eftersom en enda röstningsomgång utgör ett alltför begränsat underlag för en bedömning kan inget entydigt svar ges på denna fråga utifrån materialet. Analysen av de inhämtade uppgifterna pekar dock på en i hög grad signifikant effekt av de passiva rösterna i den aktuella röstningsomgången. En ytlig jämförelse med tidigare röststatistik pekar i samma riktning. Detta ger en indikation på att om tekniska förutsättningar för en bredare undersökning hade funnits skulle resultatet av denna troligen ge samma bild, kriterium 2 hade då kunnat anses uppfyllt så långt detta kan bedömas i avsaknad av kontrollgrupp eller jämförande studier.

En sammantagen värdering av de båda kriterierna tyder på att Rådgivarfunktionen troligen fyller sitt syfte vid den nuvarande användningen hos Demoex i Vallentuna.

5.2.4 Hur kan Rådgivarfunktionen förbättras?

I detta avsnitt granskas de förslag till förbättringar som ges i det insamlade materialet. Tillsammans med de brister hos Rådgivarsystemet som tidigare uppmärksammats i rapporten ligger dessa till grund för den åtgärdslista som presenteras sist i avsnittet. De förslag till förbättringar som framkommit vid undersökningen ligger huvudsakligen inom tre områden:

Presentation av Rådgivarna och hur de tidigare röstat

Den största andelen av de klagomål och förslag som lämnas i enkäten handlar om att deltagarna önskar en tydligare presentation av Rådgivarna och deras politiska åsikter samt att de vill se en tydligare utformning av informationen i röststatistiken för Rådgivarna, så att innehållet i frågorna klart ska synas. Det räcker inte att visa rubrikerna. Även i intervjuerna framkommer dessa önskemål. En person som besvarat enkäten efterlyser också en funktion för att jämföra olika Rådgivare ifråga om ståndpunkter och röstning.

Allmän information om Rådgivarsystemet och dess praktiska användning

Både i enkäten och i intervjuerna framläggs önskemål om tydligare anvisningar för användare av Rådgivarfunktionen.

Möjlighet för den som anlitat Rådgivare att avsluta detta

En av dem som besvarat enkäten påpekar att när man en gång valt att ha Rådgivare kan man inte välja att inte ha det. En uppföljning av denna uppgift ger vid handen att Demoex webbmaster har kontaktat tillverkaren om denna svaghet i systemets konstruktion och fått en rekommendation om en provisorisk lösning, vilken dock ej tillämpats av förståeliga skäl då det skulle ha gjort funktionen mer svårbegriplig. Denna svaghet bör istället snarast åtgärdas genom förändring i grundkonstruktionen, det ter sig obegripligt varför denna uppenbara brist tillåts finnas kvar.

Åtgärdslista

För att Rådgivarsystemet ska fungera bättre föreslås att följande åtgärder vidtas:

- Utarbeta tydligare information om avsikten med Rådgivarsystemet.
- Ge tydligare anvisningar om hur de olika delfunktionerna ska användas praktiskt.
- Inför tydligare presentation av Rådgivarnas politiska åsikter.
- Undersök om det är möjligt att konstruera en funktion för att jämföra olika Rådgivare ifråga om ståndpunkter och röstning.
- Diskutera Rådgivarnas ansvar och upprätta en strategi för att undvika röstbortfall genom kedjor eller cirklar av delegering i kombination med eventuellt uteblivet röstande.
- Förändra i systemets konstruktion så att det blir möjligt att sluta att ha Rådgivare.
- Förändra i systemets konstruktion så att röststatistiken även visar innehållet i den fråga som röstningen gällde.

5.3 Demoex och flexibel röstdelegering i förhållande till demokratiteorin

Den form av blanddemokrati som har utvecklats i fallet Demoex, med en politisk förening som är representerad i kommunfullmäktige och fattar beslut i alla enskilda politiska ärenden via Internet och användning av flexibel representation genom röstdelegering (för att förenkla framställningen hädanefter kallad Demoexmodellen), – hur förhåller den sig till ovan anförda demokratiteorier?

Demoexmodellen kontra Barbers fem krav vid praktisk tillämpning av stark demokrati

De två första kraven som Barber (1984) ställer, att tillämpningen ska ske på ett realistiskt och fungerande sätt samt utgöra ett kompletterande komplement till de nuvarande representativa institutionerna kan sägas vara väl uppfyllt i Demoexmodellen. Särskilt med tanke på att man, förutom de direktdemokratiska inslagen, bygger vidare på den representativa traditionen, både genom sin plats inom det traditionella representativa systemet och genom att använda flexibel representation genom röstdelegering för sitt interna beslutsfattande. Uppfyllandet av Barbers tredje krav, att på ett tydligt sätt tillvarata svaga gruppers rätt till skydd mot intolerans, är inte lika uppenbart. En närmare granskning av de publiceringsregler som Demoex har beslutat ska gälla på deras webbsida visar klara markeringar i denna riktning. Inga inlägg som bryter mot svensk lag eller innehåller lögn, förtal, hot, trakasserier, personangrepp eller uppmaningar till brott ska tillåtas. Därmed kan Demoex sägas ha gjort en klar markering i riktning mot det Barber efterlyser. Om man till svaga grupper i dagens samhälle även räknar dem som riskerar

att utestängas därför att de saknar tillgång till dator, så menar Demoex att dessa genom att anlita Rådgivare ändå ges möjlighet att vara företrädare. De två sista kraven, att ha en direkt koppling till centralt beslutsfattande och ge alternativ till en demokrati där medborgaren har inflytande endast via allmänna val, kan sägas vara väl uppfyllda i och med att Demoex medlemmar genom att diskutera och rösta om alla enskilda ärenden bestämmer hur deras representant i kommunfullmäktige ska agera. Demoexmodellen kan därför sägas vara en praktisk tillämpning av stark demokrati i Barbers anda.

Demoexmodellen kontra Dahls fem kriterier på en demokratisk beslutsprocedur

I rapportens teorikapitel beskrevs de kriterier som Dahl (1985) hävdar måste uppfyllas för att en beslutsprocedur (för fattande av bindande beslut som ligger i allas intresse) ska kunna kallas demokratisk. En bedömning av huruvida Demoexmodellen uppfyller dessa kriterier blir i huvudsak en diskussion om i vilken skala modellen används i förhållande till den digitala skiljelinjen och den allmänna tillgången på datorer. Om Demoexmodellen skulle ersätta det rådande politiska systemet på nuvarande tidpunkt skulle beslutsproceduren inte kunna betecknas som demokratisk eftersom den inte uppfyller kravet om allas goda och lika möjligheter att delta i den politiska processen. (Dahl hävdar med bestämdhet att om ett av kriterierna inte uppfylls kan proceduren inte betraktas som demokratisk.) Användningen av röstdelegering kan inte bedömas ersätta den direkta tillgången till datormediet när det gäller detta kriterium. Som Demoexmodellen praktiseras idag, som ett komplement till det rådande representativa samhällssystemet, kan den dock bedömas uppfylla det nyss nämnda kriteriet om allas goda och lika möjligheter att delta. Denna bedömning grundar sig på att de som ansluter sig till en förening med virtuell verksamhet kan förutsättas betrakta sin tillgång till dator som tillräckligt god, alternativt kan de utifrån sitt intresse för verksamheten tänkas skaffa datortillgång på ett eller annat sätt. Dahls övriga kriterier gäller allas lika rätt att rösta vid beslut, att deltagarna tillåts utveckla egen kunskap utifrån information och debatt, allas lika rätt att bestämma agendan samt att alla berörda inkluderas. Dessa kriterier kan bedömas vara uppfyllda. Det sista kriteriet kan dock eventuellt diskuteras utifrån samma premisser som det tidigare diskuterade kriteriet. Slutsatsen torde bli densamma.

Demoexmodellen kontra snabb, stark och tunn demokrati

I figur 5.1 visas centrala kännetecken för tre inom demokratiteorin omdiskuterade demokratityper. De kännetecken som kan appliceras på Demoexmodellen har försetts med understrykningar.

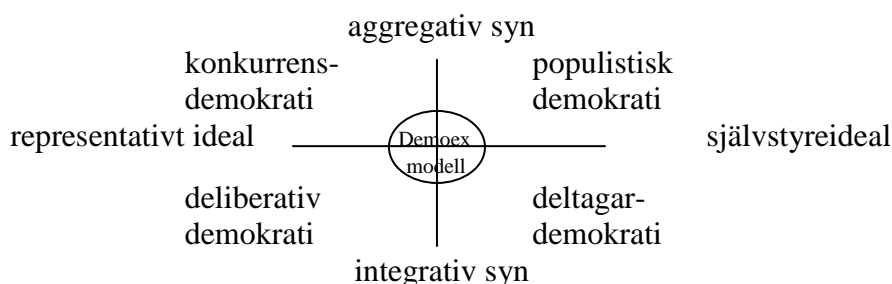
	<i>Snabb demokrati</i>	<i>Stark demokrati</i>	<i>Tunn demokrati</i>
<i>Mål</i>	Folksuveränitet	Autonomi	Individens frihet
<i>Syfte</i>	<u>Att snabba på folkopinionens genomslag i politiken</u>	<u>Att ge medborgarna möjlighet att samtala om och agera i gemensamma angelägenheter</u>	<u>Att utveckla en förvaltning som fungerar bättre och kostar mindre</u>
<i>Legitimitetsgrund</i>	<u>Majoritetsbeslut</u>	<u>Offentlig debatt</u>	<u>Ansvarsutkrävande</u>
<i>Medborgarroll</i>	<u>Beslutsfattare</u>	<u>Opinionsbildare</u>	<u>Väljare, kund</u>
<i>Representanternas mandat</i>	<u>Bundna</u>	<u>Interaktiva</u>	<u>Obundna</u>
<i>IT-användning</i>	<u>Beslut</u>	<u>Diskussion</u>	<u>Information</u>

Figur 5.1 : Tre centrala demokratidimensioner och deras kännetecken. Källa: Ilshammar (2002), s. 84. (Understrykningar tillagda för denna rapport.)

Demoexmodellen innefattar således drag från samtliga tre demokratityper. Den kan därför med fog betecknas som en blanddemokratiform. De mål som anges för de tre varianterna är svårtolkade och där har därför inga understrykningar gjorts. I övrigt kan alla kännetecken återfinnas i en eller annan form i Demoexmodellen, i en del fall kräver dock denna bedömning en viss förklaring. Representant betecknar i detta fall både en Rådgivare och föreningens representant i kommunfullmäktige, den sistnämnda är bunden att följa majoritetsbeslut (även om viss flexibilitet diskuteras t.ex. när det gäller att begära återremiss), legitimitetsgrunden kan ändå sägas vara ansvarsutkrävande, eftersom det slutligen är representantens ansvar att följa detta. Mandatet för en Rådgivare kan betecknas som både obundet och interaktivt, legitimitetsgrunden kan i viss mån sägas utgöras av den offentliga debatten, ett synsätt som återfanns hos en av Rådgivarna. För syfte, medborgarroll och IT-användning stämmer samtliga alternativ i stort sett i lika hög grad.

Demoexmodellen kontra Torpes översikt

För att åskådliggöra olika demokratimodellers relation till varandra presenterar Torpe (2002) en illustration där axeln med representativt ideal kontra självstyreideal har sammanfogats med axeln för aggregativ kontra integrativ syn på medborgaren, figur 3.1 (för närmare förklaring, se avsnitt 3.1). I figur 5.2 har Demoexmodellen infogats i illustrationen.

Figur 5.2. Demoexmodellen insatt i illustrationen från Torpe (2002), s. 15.

I den form av blanddemokrati som Demoex företräder ingår representativa inslag och detta sker på två plan: Demoex representant i kommunfullmäktige röstar enligt föreningens beslut, vilka i sin tur fattas delvis via representation genom röstdelegeringssystemet. Samtidigt praktiseras den direkta demokratins självstyreideal där man strävar efter att besluten fattas av de enskilda personer som kommer att beröras av dem. En av de intervjuade Rådgivarna säger att användningen av Rådgivarsystemet gör det möjligt att ”överbrygga det stora glappet mellan representativ demokrati och direktdemokrati och kunna skapa ett flexibelt mellanting”. När det gäller den vertikala axeln i figuren poängteras i Demoexmodellen att både de enskilda medlemmarna i föreningen och Rådgivarna fattar beslut utifrån personlig övertygelse, samtidigt anser sig föreningen verka för det gemensamma bästa. Sammantaget gör dessa kombinationer att Demoex demokratimodell kan placeras in som i figur 5.2. Denna placering förstärker synen på Demoexmodellen som en form av blanddemokrati vilken lånar drag från samtliga fyra demokratimodeller som anges i figurens fält. De inblandade torde dock ha delade meningar om denna bedömning. Förespråkare för Demoexmodellen skulle troligen lägga placeringen längre ner på den vertikala skalan och dess kritiker skulle förmodligen placera den högre upp och med en förskjutning mot höger i figuren.

6 Slutdiskussion

I detta kapitel diskuteras först de metoder som har använts vid framtagandet av underlag för denna rapport. Därefter diskuteras vilka slutsatser som kan dras av det redovisade och analyserade resultatet. Slutligen ges förslag till vidare forskning inom området.

6.1 Metoddiskussion

I denna undersökning har enkäten haft formen av en webbenkät. Då bortfallet var så högt som 56 % finns det anledning att ställa frågan om en högre svarsfrekvens hade uppnåtts med en pappersenkät. Det kan finnas skäl att anta att en del av de personer som inte besvarade enkäten inte nåddes av inbjudan p.g.a. att de inte använder Internet och e-post i tillräcklig utsträckning. Dessa hade kunnat nås med en pappersenkät. I vilken utsträckning det hade inneburit att de också besvarat enkäten är svårt att avgöra, men troligen hade åtminstone en del av dem gjort detta. Samtidigt hade troligen en del av dem som nu besvarade enkäten bortfallit då en pappersenkät hade upplevts som krångligare att hantera för dem som är vana vid snabb kommunikation via Internet. Då de som är aktiva i Demoex demokratiforum kan antas främst tillhöra den senare kategorin kan det i denna undersökning ändå ses som värdefullt om det är just dessa som svarat i högre utsträckning. Eftersom det ändå är värdefullt att få uppgifter även från mindre engagerade medlemmar är det möjligt att en enkätundersökning av typen "mixed mode" hade varit det bästa alternativet i det här fallet. I en sådan undersökning är det möjligt att välja att besvara enkäten via Internet eller via papper.

Några av de frågor som ingick i enkäten hade kunnat formuleras på ett bättre och tydligare sätt. När enkäten utformades hade författaren inte kännedom om att det är omöjligt för en person som valt Rådgivare att välja att inte ha Rådgivare. Frågor som "Har du någon Rådgivare nu?" och "Har du haft Rådgivare tidigare?" hade utifrån detta kunnat formuleras mera entydigt. Frågan "Har du eller har du haft olika Rådgivare samtidigt i olika frågor?" och påståendet "Jag tycker att det är viktigt att man kan ha olika Rådgivare samtidigt i olika frågor" fick en olycklig formulering. Avsikten var att undersöka användning och värdering av detta i den nuvarande utformningen av Demoex demokratiforum. Eftersom det i nuläget mest handlar om att ha olika Rådgivare i olika delfora inte i olika frågor borde detta ha avspeglats tydligare i formuleringarna. Innebörden i påståendet kan tolkas som att det gäller en annan alternativ indelning av demokratiforumet, detta var inte avsikten.

Helhetsintrycket av svaren på webbenkätens värderingsfrågor ger vid handen att den tendens till samling av svaren kring mittenalternativen som respondenterna brukar uppvisa vid denna typ av enkät inte återfinns i materialet. Detta har troligen sin förklaring i att de är vana att bedöma inlägg i sitt konferenssystem med hjälp av liknande skalor. En annan tendens som brukar visa sig vid webbenkäter uppenbarar sig dock även i denna undersökning, nämligen att respondenterna inte tar till sig anvisningar i önskad utsträckning. Uppmaningar av typen "Om 'Ja' – hoppa till fråga x" hade inte avsedd effekt i samtliga fall. Resultatet av detta har medfört vissa mindre förskjutningar i datan vilket har redovisats på andra platser i rapporten. Sådana interna fel i ett undersökningsmaterial grundat på enkäter är omöjliga att helt gardera sig mot.

6.2 Slutsatser

Den bild som framträder i det insamlade materialet visar att Rådgivarfunktionen inte används i särskilt hög utsträckning. Antalet medlemmar uppgår för närvarande till 52 personer ändå ligger röststatistikens siffror på under hälften av detta. Det finns utrymme för ett större användande av röstdelegeringsmöjligheten. Orsakerna till den låga användningen står troligen att finna i att det inte finns tillräckligt många och tillräckligt tydligt profilerade Rådgivare att välja bland samt i att den information som ges om och genom funktionen inte är tillräckligt tydlig och omfattande. Andra orsaker till att det är ett så stort antal medlemmar som varken röstar själva eller väljer Rådgivare kan ligga i konferenssystemets övergripande utformning och funktionalitet, vilket inte ligger inom ramen för denna undersökning. De medlemmar som har besvarat enkäten är dock genomgående positiva till att Rådgivarfunktionen används och i samtliga fall är det en klar majoritet som tycker att det är viktigt att de olika möjligheter som är inbyggda i funktionen finns med. När det kommer till den konkreta utformningen är det mer spridda uppfattningar, t.ex. om hur tydligt och klart olika former av information visas. Intervjuerna med de fyra personer som är eller har varit Rådgivare visar en splittrad bild. Uppfattningen om vad Rådgivarrollen innebär och därmed också graden av aktivitet hos Rådgivarna skiftar. Flera av dem ser den nuvarande användningen av röstdelegering som ett experiment eller en inkörningsperiod. För att detta ska övergå i en stabil användning av funktionen krävs förmodligen en övergripande diskussion inom föreningen om vilket ansvar som ska ligga i Rådgivarrollen. Ytterligare åtgärder som krävs är förbättrad information om och inom Rådgivarfunktionen vad gäller syfte, praktisk användning, Rådgivarens profil och tidigare röstning. Vidare är det av största vikt att det blir tekniskt möjligt för en deltagare att sluta ha Rådgivare. Om dessa förbättringsåtgärder vidtas ökar förutsättningarna för att Rådgivarfunktionen ska komma att spela just den centrala roll i föreningens verksamhet som några av Rådgivarna skisserar i sina framtidsvisioner.

Det har inte varit möjligt att i denna rapport fastslå huruvida Rådgivarfunktionen fyller sitt syfte vid den nuvarande användningen. De tekniska problem som uppstått har starkt begränsat den mängd röstningsdata som har kunnat användas för att undersöka detta. Den bild som framträder ur den röststatistik som ändå analyserats visar på en klart positiv effekt av de passiva röster som tillförs via Rådgivare när det gäller att öka antalet röster i enskilda omröstningar. Tillsammans med en värdering av svaren på de enkätfrågor som är relaterade till funktionens syfte tyder detta på att Rådgivarfunktionen troligen fyller sitt syfte vid Demoex nuvarande användning.

Flexibel röstdelegering som företeelse är ännu så pass okänd och oetablerad att det är för tidigt att på ett mer generellt plan dra slutsatser om vilken roll den kan komma att spela i framtidens samhälle. Målet med en generalisering utifrån den genomförda fallstudien är snarare att peka på vad som kan finnas, i detta fall hur det är möjligt att med hjälp av ny teknologi utöva en unik form av blanddemokrati genom röstdelegering. Vidare kan resultaten av undersökningen ge en fingervisning om vad som kan väntas vid en framtida användning av röstdelegering i ett liknande sammanhang. Här kan lärdomar dras av de användningsmönster, de tankegångar, de positiva effekter och de problem som återfinns i det aktuella fallet.

6.3 Förslag till fortsatt forskning

- Företa en enkätundersökning riktad till både Demoex medlemmar och inloggade besökare på webbsida med användning av ”mixed mode” för att bättre kunna kartlägga deltagarnas åsikter om röstdelegeringssystemet.
- Under en längre tid kontinuerligt samla färsk röststatistik från samtliga omröstningar för att få ett bredare underlag för en bedömning av effekten på antalet röster.
- Genomföra liknande undersökningar av flexibel röstdelegering om det i framtiden används i andra sammanhang.
- Genomföra undersökningar före och efter införande av röstdelegering i en befintlig organisation för att kunna studera skillnaden i antal röster.

7 Sammanfattning

Syftet med denna undersökning var att närmare granska praktisk användning av en funktion för flexibel representation genom röstdelegering. Den s.k. Rådgivarfunktionen återfinns i konferenssystemet NetConference Plus, utvecklat av Vivarto AB och nu fritt tillgängligt med öppen källkod⁷. Undersökningen fick formen av en fallstudie inom ramen för verksamheten hos den politiska föreningen Demoex i Vallentuna vilka är ensamma om att använda denna funktion. Föreningen företräds av en representant i kommunfullmäktige sedan valet 2002 och man använder konferenssystemet, inklusive Rådgivarfunktionen, som en integrerad del av sin webbsida⁸ för diskussion och beslutsfattande i alla löpande frågor, vilket även innefattar hur deras representant ska rösta i varje enskilt ärende. De frågor som låg till grund för undersökningen var hur funktionens delfunktioner används, värderas och fungerar, hur Rådgivarfunktionen som helhet värderas, huruvida funktionen fyller sitt syfte samt hur den kan förbättras. För att söka svar på dessa frågor har en webbenkät riktats till samtliga 52 medlemmar i föreningen, de fyra personer som är eller har varit Rådgivare har intervjuats och röststatistik har tillvaratagits ur systemet. 23 medlemmar besvarade enkäten. Deras svar har analyserats tillsammans med intervju svaren och röststatistiken. Utifrån denna analys framkommer att användning och förståelse av de olika delfunktionerna skiftar, samtliga delfunktioner värderas dock högt av en klar majoritet av de medlemmar som deltagit i undersökningen. Värderingen av hur de praktiskt fungerar varierar, här finns utrymme för förbättringar. En klar majoritet är positiv till funktionen som helhet och vill att föreningen ska fortsätta att använda den. Huruvida funktionen fyller sitt syfte, vilket är att minska pressen på medlemmarna och minska risken för alltför lågt röstantal i enskilda omröstningar, har inte kunnat klart fastställas p.g.a. de tekniska problem som varit förknippade med systemets röststatistik. Den data som har kunnat analyseras har dock visat tecken som tyder på att Rådgivarfunktionen troligen fyller sitt syfte vid användningen hos föreningen Demoex i Vallentuna. De åtgärder som bör vidtas för att förbättra Rådgivarfunktionen och användningen av den är främst att utöka och förbättra informationen om och genom funktionen, att genom interna diskussioner i föreningen skapa en samsyn på vilken grad av ansvar Rådgivarrollen innebär samt att ändra i systemets konstruktion så att det ska bli möjligt för en deltagare att övergå från att ha Rådgivare till att inte ha det.

Förutom att ligga till grund för att besvara de inledningsvis formulerade frågorna har den bild som framträder utifrån materialet även ställts mot den omgivande demokratiteorins tankegångar. Av denna jämförelse framkommer att den demokrati som praktiseras hos föreningen Demoex i Vallentuna med fog kan betecknas som en form av blanddemokrati eftersom den uppvisar inslag från en rad olika demokratimodeller. Vidare uppfyller den de krav som Barber (1984) ställer på en praktisk tillämpning av stark demokrati. I sin nuvarande tillämpning och omfattning kan den även sägas uppfylla de kriterier som Dahl (1985) anser måste vara uppfyllda för att en beslutsprocedur ska kunna betecknas som demokratisk.

⁷ Vivartos webbsida: <http://www.vivarto.com>

⁸ Demoex webbsida: <http://www.demoex.net>

8. Referenser

- Barber, Benjamin R., 1984, Strong democracy: Participatory Politics for a New Age, University of California Press, Berkley, CA.
- Dahl, Robert A., 1985, A preface to Economic Democracy, Polity Press, Oxford.
- Grönlund, Åke, 2001, IT, demokrati och medborgarnas deltagande, VINNOVA Rapport VR 2001:26 och TELDOK Rapport 142. TELDOK/VINNOVA, Stockholm.
- Habermas, Jürgen, 1996, Between Facts and Norms, Polity Press, Cambridge.
- Ilshammar, Lars, 2002, Offentlighetens nya rum – Teknik och politik i Sverige 1969–1999, Universitetsbiblioteket, Örebro
- Kvale, Steinar, 1997, Den kvalitativa forskningsintervjun, Studentlitteratur, Lund.
- Torpe, Lars, 2002, Demokrati på nettet - status og perspektiver for digitalkommunikation i kommunerna, paper till den XIII Nordiske Statskunskskabkongres, Aalborg Universitet, 15-16 Augusti 2002. <http://www.socsci.auc.dk/institut2/nopsa/arbejdsgruppe14/larsto.pdf>
Besökt 2003-03-15
- Olsson, Anders R., 1999, Elektronisk demokrati, Demokratiutredningens skriftserie nr. 16, SOU 1999:12, Fakta info direkt, Stockholm.
- Olsson, Anders R., 2001, E-röstning: En lägesrapport, IT-kommissionen, Observatoriet för IT, demokrati och medborgarskap, Observatorierapport 35/2001, IT-kommissionen, Stockholm.
- Ottesen, Karin, 2003, IT-stöd för demokratiska processer – med inriktning på innehållen funktionalitet och faktisk användning, Institutionen för informationsteknologi och medier, Mithögskolan, Sundsvall.
- Patel, Runa & Davidsson, Bo, 1991, Forskningsmetodikens grunder, Studentlitteratur, Lund.
- Ranerup, Agneta, 2001, Internet som redskap för kommunal demokrati, Institutionen för informatik, Göteborgs universitet, Göteborg.

Bilagor

Bilaga A	Enkäten
Bilaga B	Förhandsinformation om enkäten
Bilaga C	Inbjudan till enkäten
Bilaga D	Påminnelse om enkäten
Bilaga E	Intervjufrågorna
Bilaga F	Enkätresultaten
Bilaga G	Röststatistik

Bilaga A Enkäten

Välkommen till Demoex-enkäten

Snälla Demoex-medlem, ta dig tid att fylla i enkäten! Ju fler som svarar desto större nytta kan ni i föreningen ha av resultatet.

Bakgrund:

I det konferenssystem som Demoex använder finns den unika 'Rådgivar'-funktionen. Ni är ensamma om att testa denna i praktiken, det är därför värdefullt att få ta del av era erfarenheter och åsikter. Resultatet kommer att vara av värde både för er i föreningen och för andra som vill arbeta på liknande sätt. Även forskare inom demokratiområdet kommer att ha intresse av att se hur en ovanlig kombination av direktdemokrati och representativ demokrati fungerar. Tillverkaren kommer också att få ta del av resultatet för att kunna förbättra systemet ytterligare.

Anonymitet:

Ditt deltagande i enkäten är helt anonymt. Det går inte att se vilka som har svarat, påminnelser kommer därför att skickas ut till samtliga medlemmar. Om du då redan har svarat ber jag dig bortse från påminnelsen.

Jag som gör undersökningen heter Karin Ottesen, jag studerar på Systemvetenskapliga programmet vid Mitthögskolan i Sundsvall/Östersund och jag gör undersökningen som ett led i min utbildning. Kontakta mig gärna om du har frågor eller synpunkter på enkäten:

Karin Ottesen

kaot0000@student.mh.se

tel: 070-242 52 22

Instruktioner

Du fyller i enkäten genom att klicka i ringar/rutor och genom att skriva text i textfält. Du kan förflytta dig upp och ner i enkäten och ändra dina svar tills du är nöjd och väljer att klicka på knappen 'Skicka alla svar' som du hittar längst ner på sidan.

OBSERVERA att när ordet 'rösta' används i frågorna menas även att betygsätta debattinlägg och förslag.

-
- 1. Har du själv varit eller är 'Rådgivare'?**
- Ja
 - Nej
- 2. Har du någon 'Rådgivare' nu?**
- Ja
 - Nej
 - Vet ej

Om 'Ja' - hoppa till fråga 4

- 3. Har du haft 'Rådgivare' tidigare?**
- Ja
 - Nej
 - Vet ej

Om du inte har eller har haft 'Rådgivare' - hoppa till fråga 11

Här följer några frågor till dig som har eller har haft "Rådgivare".

- 4. Har du eller har du haft olika 'Rådgivare' samtidigt i olika frågor?**
- Ja
 - Nej
 - Vet ej

- 5. Har du bytt 'Rådgivare'?**
- 3 gånger eller flera
 - 1-2 gånger
 - Aldrig
 - Vet ej

- 6. Innan du väljer 'Rådgivare' - går du in och tittar hur 'Rådgivaren' har röstat tidigare?**
- Ja, alltid
 - Ja, men inte varje gång
 - Nej
 - Vet ej

- 7. Medan du har 'Rådgivare' - följer du med i debatten ändå?**
- Ja, varje vecka
 - Ja, men inte varje vecka
 - Nej
 - Vet ej

8. Medan du har 'Rådgivare' - går du in och tittar hur 'Rådgivaren' röstar?

- Ja, varje vecka
- Ja, men inte varje vecka
- Nej
- Vet ej

9. Medan du har 'Rådgivare' - händer det att du röstar själv ändå?

- Ja, varje vecka
- Ja, men inte varje vecka
- Nej
- Vet ej

10. Varför valde du att ha 'Rådgivare'?
(observera att du kan fylla i flera alternativ)

- Jag har ont om tid, men jag vill ändå påverka
- Bra om jag skulle missa att rösta
- Bra att slippa ta ställning i alla frågor
- Bra om jag inte skulle hinna sätta mig in i en fråga
- Jag förstår inte alltid vad frågorna handlar om
- Jag har inte så ofta tillgång till dator
- För att få råd om hur jag själv ska rösta
- Annat:

Här följer några frågor om hur du ser på 'Rådgivar'-systemet.

11. Jag tycker att informationen om avsikten med 'Rådgivar'-systemet är tillräcklig

Instämmer helt Instämmer inte alls

12. Jag känner mig inte tvungen att sätta mig in i alla frågor när jag vet att jag kan anlita 'Rådgivare'

Instämmer helt Instämmer inte alls

13. Möjligheten att ha 'Rådgivare' gör att jag känner mig mindre stressad

Instämmer helt Instämmer inte alls

14. Jag hade tvekat att vara med i Demoex

Instämmer helt Instämmer inte alls

om inte 'Rådgivar'-systemet hade funnits

15. Jag tycker att det är viktigt att man kan få information om hur 'Rådgivarna' har röstat tidigare när man själv ska välja en 'Rådgivare'

Instämmer helt Instämmer inte alls

16. Jag tycker att informationen om hur 'Rådgivarna' har röstat tidigare är tydlig och tillräcklig

Instämmer helt Instämmer inte alls

17. Jag tycker att det är viktigt att 'Rådgivarna' presenterar sig och sina åsikter väl

Instämmer helt Instämmer inte alls

18. Jag tycker att presentationen av 'Rådgivarna' är tillräcklig

Instämmer helt Instämmer inte alls

19. Jag tycker att det är viktigt att man kan se hur den 'Rådgivare' man har valt väljer att rösta

Instämmer helt Instämmer inte alls

20. Jag tycker att det är viktigt att man kan rösta själv även om man har valt 'Rådgivare'

Instämmer helt Instämmer inte alls

21. Jag tycker att det är viktigt att man kan byta 'Rådgivare'

Instämmer helt Instämmer inte alls

22. Jag tycker att det är viktigt att man kan ha olika 'Rådgivare' samtidigt i olika frågor

Instämmer helt Instämmer inte alls

23. Jag tycker att det borde finnas fler 'Rådgivare' att välja bland

Instämmer helt Instämmer inte alls

24. Jag kan tänka mig att vara 'Rådgivare'

Instämmer helt Instämmer inte alls

25. Jag tycker att det är bra att Demoex använder 'Rådgivar'-systemet

Instämmer helt Instämmer inte alls

26. Jag tycker att Demoex ska sluta att använda 'Rådgivar'-systemet

Instämmer helt Instämmer inte alls

Allmänna frågor om "Rådgivar"-systemet.

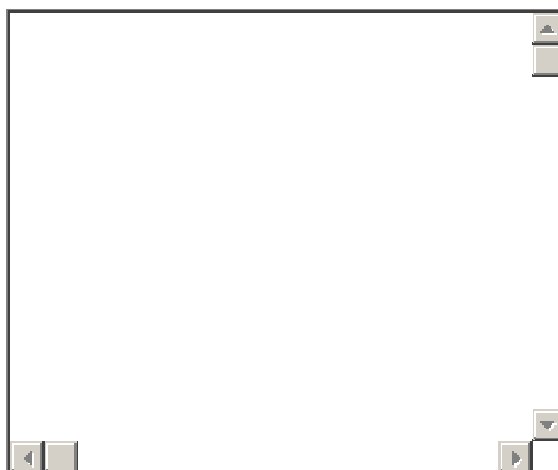
**27. Jag förstår hur jag ska göra för att:
(observera att du kan fylla i flera
alternativ)**

- bli 'Rådgivare'
- välja 'Rådgivare'
- byta 'Rådgivare'
- ha olika 'Rådgivare' samtidigt i olika frågor
- se hur en 'Rådgivare' har röstat tidigare
- se hur den 'Rådgivare' jag har valt väljer att rösta
- rösta själv fast jag har 'Rådgivare'

**28. Hur kan 'Rådgivar'-systemet
förbättras?**

A large, empty rectangular text input field with a thin border. It contains no text. There are small, faint icons in the corners, likely for zooming or scrolling.

**29. Här kan du lämna allmänna
kommentarer om 'Rådgivar'-systemet
eller om enkäten:**

A large, empty rectangular text input field with a thin border. It contains no text. There are small, faint icons in the corners, likely for zooming or scrolling.

Bilaga B Förhandsinformation om enkäten

Förhandsinformation för vidare befordran till medlemmarna skickades till föreningens ordförande, vilken omarbetade innehållet och lade in det som en del i två nyhetsutskick.

Den förhandsinformation som ingick i aprilbrevet utskickat 2003-04-03:

Demoex tilldrar sig vetenskapligt intresse. En enkät är på gång för att ta reda på hur rådgivarsystemet som Demoex använder fungerar och hur det kan bli bättre. Alla medlemmar i föreningen kommer att få delta. Mer information och länk till enkäten kommer att skickas till dig via e-post i mitten av nästa vecka.

Undersökningen görs av Karin Ottesen och studerar vid Mitthögskolan i Sundsvall/Östersund på Systemvetarprogrammet. Karin är intresserad av att se hur denna helt unika funktion används, och eftersom det hittills bara är Demoex som använt den är hon mycket angelägen att få in enkätsvar från oss alla.

Karin Ottesens adress är kaot0000@student.mh.se

Den förhandsinformation som ingick i ett nyhetsbrev utskickat 2003-04-09:

Rådgivarfunktionen

Rådgivarfunktionen kommer att utvärderas av Karin Ottesen, systemvetare vid Mitthögskolan i Sundsvall. Länk till undersökningen kommer i ett separat mail.

Rådgivarna är medlemmar som ställer upp för att avlasta de som inte har tid eller lust att rösta själva. Om man har anlitat en rådgivare men väljer att rösta själv, så trumfar den egna rösten alltid rådgivarens. Det betyder att man kan låta rådgivaren rösta i de frågor man själv inte är intresserad av. Alla medlemmar har rätt att bli rådgivare och som vanligt önskar vi oss fler rådgivare!

Bilaga C Inbjudan till enkäten

Hej Demoex-medlem!

Nu är det dags för enkäten! Ju fler som svarar desto större nytta kan ni i föreningen ha av resultatet. Ditt deltagande i enkäten är helt anonymt.

Du hittar enkäten på: <http://gathering.itm.mh.se/~kaot0000/enkat.survey>
och där fyller du i enkäten direkt på webbsidan. Jag behöver ha ditt svar senast 28 april.

Jag som gör undersökningen heter Karin Ottesen, jag studerar på Systemvetenskapliga programmet vid Mitthögskolan i Sundsvall/Östersund och jag gör undersökningen som ett led i min utbildning. Kontakta mig gärna om du har frågor eller synpunkter på enkäten:

e-post: kaot0000@student.mh.se

tel: 070-2425222

Med vänliga hälsningar

Karin Ottesen

Bilaga D Påminnelse om enkäten

Hej Demoex-medlem!

Jag behöver fler svar på enkäten!

Du fick för två veckor sedan en uppmaning att besvara en enkät om Demoex. Eftersom deltagandet i enkäten är helt anonymt skickas denna påminnelse till alla medlemmar. Har du redan besvarat enkäten kan du bortse från påminnelsen.

Jag vädjar till dig att ta dig några minuter till att besvara enkäten. Just ditt svar är mycket värdefullt även om du kanske inte i övrigt är så aktiv i föreningen för tillfället. Hittills har endast 17 svar registrerats vilket motsvarar en knapp tredjedel av medlemsantalet. Det blir svårt att dra slutsatser utifrån ett så litet antal svar vid den här typen av undersökning. Ju fler som svarar desto värdefullare blir resultatet för föreningen.

Du hittar enkäten på: <http://gathering.itm.mh.se/~kaot0000/enkat.survey> och där fyller du i enkäten direkt på webbsidan. Jag behöver ha ditt svar senast måndagen den 28 april.

Jag som gör undersökningen heter Karin Ottesen, jag studerar på Systemvetenskapliga programmet vid Mitthögskolan i Sundsvall/Östersund och jag gör undersökningen som ett led i min utbildning. Kontakta mig gärna om du har frågor eller synpunkter på enkäten:
e-post: kaot0000@student.mh.se
tel: 070 – 242 52 22

Med vänliga hälsningar
Karin Ottesen

Bilaga E Intervjufrågorna

Intervjufrågor till nuvarande och f.d. 'Rådgivare'

- 1) Hur länge har du varit 'Rådgivare'?
- 2) Varför valde du att bli 'Rådgivare'?
- 3) Hur viktigt tycker du det är att man kan välja om man vill vara 'Rådgivare' i alla eller bara i vissa fora?
- 4) Hur ofta går du in på Demoex hemsida för att läsa, betygsätta och rösta?
- 5) Tycker du att du har ett ansvar att sätta dig *väl* in i *alla* frågor, läsa och betygsätta *alla* inlägg och rösta i *alla* frågor inom det område där du är 'Rådgivare'?

Om ja: Upplever du det ansvaret som en press?

- 6) Tar medlemmarna direktkontakt med dig i din egenskap av 'Rådgivare' för att ställa frågor och diskutera?

Händer det att du får kritik för hur du har röstat?

- 7) Eftersom Demoex inte har någon ideologi i sakfrågor röstar var och en efter sina personliga uppfattningar. Tror du att du röstar på samma sätt som 'Rådgivare' som du skulle ha gjort annars eller påverkar det dina beslut att du röstar även för andra?
- 8) Vad tycker du om 'Rådgivar'-systemet som *idé*?
- 9) Hur tycker du att 'Rådgivar'-systemet fungerar *i praktiken*?
- 10) Har du några förslag till förbättringar?
- 11) Varför är det så få 'Rådgivare', tror du?

Bilaga F Enkätresultaten

Fråga 1. Har du själv varit eller är 'Rådgivare'?

	Frekvens	Kumulativ frekvens	Procent	Kumulativ procent
Ja	3	3	13,04	13,04
Nej	20	23	86,96	100,00
Obesvarad	0		0,00	
Totalt	23		100,00	

Fråga 2. Har du någon 'Rådgivare' nu?

	Frekvens	Kumulativ frekvens	Procent	Kumulativ procent
Ja	12	12	52,17	52,17
Nej	10	22	43,48	95,65
Vet ej	1	23	4,35	100,00
Obesvarad	0		0,00	
Totalt	23		100,00	

Fråga 3. Har du haft 'Rådgivare' tidigare?

	Frekvens	Kumulativ frekvens	Procent	Kumulativ procent
Ja	2	2	8,70	8,70
Nej	12	14	52,17	60,87
Vet ej	0	14	0,00	60,87
Obesvarad	9	23	39,13	100,00
Totalt	23		100,00	

Fråga 4. Har du eller har du haft olika 'Rådgivare' samtidigt i olika frågor?

	Frekvens	Kumulativ frekvens	Procent	Kumulativ procent
Ja	1	1	4,35	4,35
Nej	13	14	56,52	60,87
Vet ej	0	14	0,00	60,87
Obesvarad	9	23	39,13	100,00
Totalt	23		100,00	

Fråga 5. Har du bytt 'Rådgivare'?

	Frekvens	Kumulativ frekvens	Procent	Kumulativ procent
3 gånger eller flera	0	0	0,00	0,00
1-2 gånger	1	1	4,35	4,35
Aldrig	12	13	52,17	56,52
Vet ej	0	13	0,00	56,52
Obesvarad	10	23	43,48	100,00
Totalt	23		100,00	

Fråga 6. Innan du väljer 'Rådgivare' - går du in och tittar hur 'Rådgivaren' har röstat tidigare?

	Frekvens	Kumulativ frekvens	Procent	Kumulativ procent
Ja, alltid	7	7	30,43	30,43
Ja, men inte varje gång	2	9	8,70	39,13
Nej	4	13	17,39	56,52
Vet ej	0	13	0,00	56,52
Obesvarad	10	23	43,48	100,00
Totalt	23		100,00	

Fråga 7. Medan du har 'Rådgivare' - följer du med i debatten ändå?

	Frekvens	Kumulativ frekvens	Procent	Kumulativ procent
Ja, varje vecka	5	5	21,74	21,74
Ja, men inte varje vecka	7	12	30,43	52,17
Nej	1	13	4,35	56,52
Vet ej	0	13	0,00	56,52
Obesvarad	10	23	43,48	100,00
Totalt	23		100,00	

Fråga 8. Medan du har 'Rådgivare' - går du in och tittar hur 'Rådgivaren' röstar?

	Frekvens	Kumulativ frekvens	Procent	Kumulativ procent
Ja, varje vecka	0	0	0,00	0,00
Ja, men inte varje vecka	5	5	21,74	21,74
Nej	7	12	30,43	52,17
Vet ej	0	12	0,00	52,17
Obesvarad	11	23	47,83	100,00
Totalt	23		100,00	

Fråga 9. Medan du har 'Rådgivare' - händer det att du röstar själv ändå?

	Frekvens	Kumulativ frekvens	Procent	Kumulativ procent
Ja, varje vecka	4	4	17,39	17,39
Ja, men inte varje vecka	8	12	34,78	52,17
Nej	0	12	0,00	52,17
Vet ej	0	12	0,00	52,17
Obesvarad	11	23	47,83	100,00
Totalt	23		100,00	

Fråga 10. Varför valde du att ha 'Rådgivare'? (observera att du kan fylla i flera alternativ)

	Frekvens	Procent*	Procent**
0. Jag har ont om tid, men vill ändå påverka	5	45,45	21,74
1. Bra om jag skulle missa att rösta	8	72,73	34,78
3. Bra att slippa ta ställning i alla frågor	4	36,36	17,39
4. Bra om jag inte skulle hinna sätta mig in i en fråga	9	81,82	39,13
5. Jag förstår inte alltid vad frågorna handlar om	5	45,45	21,74
6. Jag har inte så ofta tillgång till dator	0	0,00	0,00
7. För att få råd om hur jag själv ska rösta	1	9,09	4,35
Annat***	2	18,18	8,70
Obesvarad	12	-	52,17
Totalt antal deltagare	23	-	-

* Antal procent av de 11 som besvarade frågan

** Antal procent av de 23 enkättagarna

*** Annat:

För att testa rådgivarfunktionen

För att testa systemet

	Frekvens	Kumulativ frekvens	Procent	Kumulativ procent
0,1,3,4	1	1	4,35	4,35
0,1,3,4,5	1	2	4,35	8,70
0,1,4,5	1	3	4,35	13,05
0,1,För att testa rådgivarfunktionen	1	4	4,35	17,40
0,4,7	1	5	4,35	21,75
1,3	1	6	4,35	26,10
1,3,4,5	1	7	4,35	30,45
1,4	1	8	4,35	34,80
1,4,För att testa systemet	1	9	4,35	39,15
4,5	2	11	8,70	47,85
Obesvarad	12	23	52,17	100,00
Totalt	23		100,00	

Fråga 11. Jag tycker att informationen om avsikten med 'Rådgivar'-systemet är tillräcklig

	Frekvens	Kumulativ frekvens	Procent	Kumulativ procent
Instämmer helt	7	7	30,43	30,43
	8	15	34,78	65,21
	4	19	17,39	82,60
	4	23	17,39	100,00
Instämmer inte alls	0		0,00	
Obesvarad	0		0,00	
Totalt	23		100,00	

Fråga 12. Jag känner mig inte tvungen att sätta mig in i alla frågor när jag vet att jag kan anlita 'Rådgivare'

	Frekvens	Kumulativ frekvens	Procent	Kumulativ procent
Instämmer helt	7	7	30,43	30,43
	4	11	17,39	47,83
	6	17	26,09	73,91
	3	20	13,04	86,96
Instämmer inte alls	3	23	13,04	100,00
Obesvarad	0		0,00	
Totalt	23		100,00	

Fråga 13. Möjligheten att ha 'Rådgivare' gör att jag känner mig mindre stressad

	Frekvens	Kumulativ frekvens	Procent	Kumulativ procent
Instämmer helt	8	8	34,78	34,78
	3	11	13,04	47,83
	5	16	21,74	69,57
	3	19	13,04	82,61
Instämmer inte alls	4	23	17,39	100,00
Obesvarad	0		0,00	
Totalt	23		100,00	

Fråga 14. Jag hade tvekat att vara med i Demoex om inte 'Rådgivar'-systemet hade funnits

	Frekvens	Kumulativ frekvens	Procent	Kumulativ procent
Instämmer helt	2	2	8,70	8,70
	0	2	0,00	8,70
	3	5	13,04	21,74
	1	6	4,35	26,09
Instämmer inte alls	16	22	69,57	95,66
Obesvarad	1	23	4,35	100,00
Totalt	23		100,00	

Fråga 15. Jag tycker att det är viktigt att man kan få information om hur 'Rådgivarna' har röstat tidigare när man själv ska välja en 'Rådgivare'

	Frekvens	Kumulativ frekvens	Procent	Kumulativ procent
Instämmer helt	15	15	65,22	65,22
	3	18	13,04	78,26
	5	23	21,74	100,00
	0		0,00	
Instämmer inte alls	0		0,00	
Obesvarad	0		0,00	
Totalt	23		100,00	

Fråga 16. Jag tycker att informationen om hur 'Rådgivarna' har röstat tidigare är tydlig och tillräcklig

	Frekvens	Kumulativ frekvens	Procent	Kumulativ procent
Instämmer helt	4	4	17,39	17,39
	3	7	13,04	30,43
	5	12	21,74	52,17
	5	17	21,74	73,91
Instämmer inte alls	4	21	17,39	91,30
Obesvarad	2	23	8,70	100,00
Totalt	23		100,00	

Fråga 17. Jag tycker att det är viktigt att 'Rådgivarna' presenterar sig och sina åsikter väl

	Frekvens	Kumulativ frekvens	Procent	Kumulativ procent
Instämmer helt	13	13	56,52	56,52
	8	21	34,78	91,30
	1	22	4,35	95,65
	1	23	4,35	100,00
Instämmer inte alls	0		0,00	
Obesvarad	0		0,00	
Totalt	23		100,00	

Fråga 18. Jag tycker att presentationen av 'Rådgivarna' är tillräcklig

	Frekvens	Kumulativ frekvens	Procent	Kumulativ procent
Instämmer helt	4	4	17,39	17,39
	5	9	21,74	39,13
	5	14	21,74	60,87
	8	22	34,78	95,65
Instämmer inte alls	1	23	4,35	100,00
Obesvarad	0		0,00	
Totalt	23		100,00	

Fråga 19. Jag tycker att det är viktigt att man kan se hur den 'Rådgivare' man har valt väljer att rösta

	Frekvens	Kumulativ frekvens	Procent	Kumulativ procent
Instämmer helt	15	15	65,22	65,22
	4	19	17,39	82,61
	0	19	0,00	82,61
	1	20	4,35	86,96
Instämmer inte alls	2	22	8,70	95,66
Obesvarad	1	23	4,35	100,00
Totalt	23		100,00	

Fråga 20. Jag tycker att det är viktigt att man kan rösta själv även om man har valt 'Rådgivare'

	Frekvens	Kumulativ frekvens	Procent	Kumulativ procent
Instämmer helt	23	23	100,00	100,00
	0		0,00	
	0		0,00	
	0		0,00	
Instämmer inte alls	0		0,00	
Obesvarad	0		0,00	
Totalt	23		100,00	

Fråga 21. Jag tycker att det är viktigt att man kan byta 'Rådgivare'

	Frekvens	Kumulativ frekvens	Procent	Kumulativ procent
Instämmer helt	22	22	95,65	95,65
	1	23	4,35	100,00
	0		0,00	
	0		0,00	
Instämmer inte alls	0		0,00	
Obesvarad	0		0,00	
Totalt	23		100,00	

Fråga 22. Jag tycker att det är viktigt att man kan ha olika 'Rådgivare' samtidigt i olika frågor

	Frekvens	Kumulativ frekvens	Procent	Kumulativ procent
Instämmer helt	12	12	52,17	52,17
	5	17	21,74	73,91
	4	21	17,39	91,30
	0	21	0,00	91,30
Instämmer inte alls	2	23	8,70	100,00
Obesvarad	0		0,00	
Totalt	23		100,00	

Fråga 23. Jag tycker att det borde finnas fler 'Rådgivare' att välja bland

	Frekvens	Kumulativ frekvens	Procent	Kumulativ procent
Instämmer helt	15	15	65,22	65,22
	5	20	21,74	86,96
	1	21	4,35	91,30
	0	21	0,00	91,30
Instämmer inte alls	2	23	8,70	100,00
Obesvarad	0		0,00	
Totalt	23		100,00	

Fråga 24. Jag kan tänka mig att vara 'Rådgivare'

	Frekvens	Kumulativ frekvens	Procent	Kumulativ procent
Instämmer helt	7	7	30,43	30,43
	4	11	17,39	47,83
	1	12	4,35	52,17
	6	18	26,09	78,26
Instämmer inte alls	5	23	21,74	100,00
Obesvarad	0		0,00	
Totalt	23		100,00	

Fråga 25. Jag tycker att det är bra att Demoex använder 'Rådgivar'-systemet

	Frekvens	Kumulativ frekvens	Procent	Kumulativ procent
Instämmer helt	18	18	78,26	78,26
	2	20	8,70	86,96
	3	23	13,04	100,00
	0		0,00	
Instämmer inte alls	0		0,00	
Obesvarad	0		0,00	
Totalt	23		100,00	

Fråga 26. Jag tycker att Demoex ska sluta att använda 'Rådgivar'-systemet

	Frekvens	Kumulativ frekvens	Procent	Kumulativ procent
Instämmer helt	0	0	0,00	0,00
	1	1	4,35	4,35
	2	3	8,70	13,04
	1	4	4,35	17,39
Instämmer inte alls	19	23	82,61	100,00
Obesvarad	0		0,00	
Totalt	23		100,00	

Fråga 27. Jag förstår hur jag ska göra för att: (observera att du kan fylla i flera alternativ)

	Frekvens	Procent*
0. bli Rådgivare	18	78,26
1. välja Rådgivare	17	73,92
3. byta Rådgivare	13	56,52
4. ha olika Rådgivare samtidigt i olika frågor	8	34,78
5. se hur en Rådgivare ha röstat tidigare	13	56,52
6. se hur den Rådgivare jag har valt väljer att rösta	9	39,13
7. rösta själv fast jag har Rådgivare	17	73,92
Obesvarad	2	8,70
Totalt antal deltagare	23	-

* Antal procent av de 23 enkättagarna

	Frekvens	Kumulativ frekvens	Procent	Kumulativ procent
0,1	2	2	8,70	8,70
0,1,3,4,5,6,7	6	8	26,09	34,79
0,1,3,5,6,7	1	9	4,35	39,14
0,1,3,5,7	1	10	4,35	43,49
0,1,3,7	2	12	8,70	52,19
0,1,5	1	13	4,35	56,54
0,1,5,7	1	14	4,35	60,89
0,1,7	1	15	4,35	65,24
0,3,4,5,6,7	1	16	4,35	69,59
0,7	2	18	8,70	78,29
1,3,4,5,6,7	1	19	4,35	82,64
1,3,7	1	20	4,35	86,99
5	1	21	4,35	91,34
Obesvarad	2	23	8,70	100,0
Totalt	23		100,00	

Fråga 28. Hur kan 'Rådgivar'-systemet förbättras?

	Frekvens	Kumulativ frekvens	Procent	Kumulativ procent
Lämnat förslag	8	8	34,78	34,78
Obesvarad	15	23	65,22	100,00
Totalt	23		100,00	

Svar:

Visa mycket bättre hur rådgivaren har röstat tidigare. Idag får man ut en totalt obegriplig lista, där det inte går att se ifall en avgiven röst gäller frågan innan eller frågan efter. Dessutom beskrivs frågan så kortfattat att man inte alls kan se vad frågan gällde.

Rådgivarsystemet bör även kompletteras med en enkät med allmänna politiska frågor, som både rådgivarna och de som ska välja rådgivare fyller i. Systemet kan sedan plocka fram den eller de rådgivare som ligger närmast det egna resultatet på enkäten.

-- --

Tydligare summering av rådgivarens röstning.

-- --

Genom ett flerfönstersystem som ger omedelbar och fullständig visibilitet. Man ska inte behöva leta efter de har uppgifterna, de skall pushas på varje användare.

-- --

Det vore bra om det fanns rådgivare med tydlig politisk färg så att man t.ex. kan välja en sosse i en nämnd och en folktopartist i en annan.

Om Demoex på sikt får fler röster och blir ett vågmästarparti är det viktigt att de andra partierna inte försöker frysa ut oss utan istället samarbetar för att öka deltagandet i demokratin.

Tydligare presentationer av rådgivarna och deras röstning är önskvärd.

-- --

Vet ej

-- --

Borde stå tydliga anvisningar på hemsidan. Vill ha klicka-här-knappar där det klart och tydligt framgår vad man kan göra och hur man kan göra. Dessutom vill jag ha en varför-knapp där man kan få motivering och förklaring.

-- --

Eftersom Demoex är vår röst i kommunalfullmäktige som i sin tur arbetar genom politiska partier är det viktigt att veta rådgivarens politiska ställningstagande.

-- --

Rådgivar systemet är idag mycket underutvecklat. Det är nästintill omöjligt att få en uppfattning om hur de har röstat.

När man väl valt en rådgivare går det inte att välja att inte ha någon alls.

Bör finnas funktioner för att jämföra rådgivares olika ståndpunkter och hur de har röstat.

-- --

Fråga 29. Här kan du lämna allmänna kommentarer om 'Rådgivar'-systemet eller om enkäten:

	Frekvens	Kumulativ frekvens	Procent	Kumulativ procent
Lämnat förslag	7	7	30,43	30,43
Obesvarad	16	23	69,57	100,00
Totalt	23		100,00	

Svar:

Rådgivarsystemet är framtidens demokrati! Detta kommer i framtiden att helt ersätta riksdagen.

-- --

Jag skulle själv aldrig låta en annan människa föra min röst eller välja att rösta för någon annan men om folk vill ha denna funktion kvar är det väl bra om den inte tas bort.

-- --

Det är ett genialiskt påhitt! Rådgivarsystemet gör en mjuk kompromiss mellan direkt och representativ demokrati möjlig. Systemet ger medlemmarna maximal valfrihet.

-- --

Jag har en väldigt slö dator hemma, vilket leder till att min användning av demoex-hemsidan blir minimal. sidan är rätt fet och man får vänta i, vad som idag känns som en, evighet innan den är fullt laddad. skulle säkerligen bli mer aktiv om jag hade en bättre uppkoppling, allra helst bredband.

-- --

Vi har haft funktionen länge, men tror inte att den används särskilt flitigt. Behövs klarare anvisningar. Men så fort funktionen blivit bättre tror jag att den kommer göra mycket nytta!

-- --

I framtiden är det nödvändigt att alla politiska partier har rådgivare på Demoex om det ska kännas meningsfullt att vara med i Demoex. Man kan ju faktiskt inte rösta för ett politiskt parti i kommunalvalet om man lägger sin röst på Demoex och då måste man vara säker på att kunna påverka samma typ av politik som om man röstade på ett politiskt parti.

-- --

Som hela NetConferene är rådgivarfunktionen ytterst oanvändarvänlig. Jag tror det är alldeles för tidigt att dra några slutsatser om rådgivarsystemets funktionalitet utifrån Demoex

-- --

Bilaga G Röststatistik

Röststatistik från slutlig omröstning med deadline 2003-04-27:

Observera att när det i statistiken för en Rådgivare anges ett antal röster är Rådgivarens privata röst inräknad.

Ärende 1) Godkänn ledningsplanen om extraordinära händelser i fredstid

<u>Statistik från systemet:</u>	För Rådgivare A anges	10
	För Rådgivare B anges	2
	För Rådgivare C anges	-
	Totalt antal röster	17

Uträknat:

Röstade aktivt	7 (41 %)	Av dessa var:
		Rådgivare 2
		Övriga 5
Passiva röster	10 (59 %)	
Ökningseffekt	143 %	

Ärende 2) Godkänn avsiktsförklaring för planskild korsning i Vallentuna centrum

<u>Statistik från systemet:</u>	För Rådgivare A anges	13
	För Rådgivare B anges	2
	För Rådgivare C anges	-
	Totalt antal röster	17

Uträknat:

Röstade aktivt	4 (24 %)	Av dessa var:
		Rådgivare 2
		Övriga 2
Passiva röster	13 (76 %)	
Ökningseffekt	325 %	

Ärende 3) Nytt ärende: Åtgärder för att klara budget 2003

<u>Statistik från systemet:</u>	För Rådgivare A anges	12
	För Rådgivare B anges	-
	För Rådgivare C anges	-
	Totalt antal röster	14

Uträknat:

Röstade aktivt	3 (21 %)	Av dessa var:
		Rådgivare 1
		Övriga 2
Passiva röster	11 (79 %)	
Ökningseffekt	367 %	

Ärende 4) Bygg ut vårdhemmet Korallen

<u>Statistik från systemet:</u>	För Rådgivare A anges	10
	För Rådgivare B anges	-
	För Rådgivare C anges	-
	Totalt antal röster	17

Uträknat:

Röstade aktivt	8 (47 %)	Av dessa var:
		Rådgivare 1
		Övriga 7
Passiva röster	9 (53 %)	
Ökningseffekt	113 %	

Ärende 5) Godkänn årsredovisningen för 2002

<u>Statistik från systemet:</u>	För Rådgivare A anges	10
	För Rådgivare B anges	2
	För Rådgivare C anges	-
	Totalt antal röster	18

Uträknat:

Röstade aktivt	8 (44 %)	Av dessa var:
		Rådgivare 2
		Övriga 6
Passiva röster	10 (56 %)	
Ökningseffekt	125 %	

Ärende 6) Låt McDonalds och en lågprishandel öppna i Tellusområdet

<u>Statistik från systemet:</u>	För Rådgivare A anges	7
	För Rådgivare B anges	2
	För Rådgivare C anges	4
	Totalt antal röster	19

Uträknat:

Röstade aktivt	9 (47 %)	Av dessa var:
		Rådgivare 3
		Övriga 6
Passiva röster	10 (53 %)	
Ökningseffekt	111 %	

Uträkning av genomsnittlig procentuell ökningseffekt genom tillskott av de passiva rösterna (beräkningsmetod 1):

$$143 \% + 325 \% + 367 \% + 113 \% + 125 \% + 111 \% = 1184 \% \quad 1184 \% / 6 = \underline{\underline{197 \%}}$$

Uträkning av genomsnittlig procentuell ökning genom tillskott av de passiva rösterna (beräkningsmetod 2):

$$\text{Summa aktiva röster} = 39 \quad \text{Summa passiva röster} = 63 \quad 63 / 39 = 1,62 = \underline{\underline{162 \%}}$$

För diskussion om olika beräkningsmetoder, se avsnitt 2.4 i rapporten.